

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЛІНГВІСТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

**Соловей М. І.,
Кудіна В. В.**

СИЛАБУС
навчальної дисципліни
ПЕДАГОГІКА І ПСИХОЛОГІЯ
ВИЩОЇ ШКОЛИ

*Довго сам учись,
якщо хочеш навчати інших*

Григорій Сковорода

Київ
Видавничий центр КНЛУ
2022

Силабус навчальної дисципліни Педагогіка і психологія вищої школи. Для студентів-магістрантів спеціальності 035 Філологія (факультетів германської філології і перекладу та романської філології і перекладу) / Укл. : Соловей М. І., Кудіна В. В. Київ : Видавничий центр КНЛУ, 2022. 74 с.

У навчально-методичному посібнику Силабус навчальної дисципліни **Педагогіка і психологія вищої школи** для студентів-магістрантів спеціальності 035 Філологія викладено основний зміст лекційних і семінарсько-практичних занять з **Педагогіки і психології вищої освіти** та подано для розв'язання актуальні педагогічні задачі. До кожної теми визначено обсяг самостійної роботи, передбачено обов'язкові прикладні завдання, зокрема для письмового виконання, подано список рекомендованої літератури, орієнтовний перелік завдань модульної контрольної роботи. Викладено вимоги до заліку з дисципліни, критерії оцінювання знань, умінь та інших компетентностей студентів.

Для студентів-магістрантів і викладачів закладів вищої освіти.

Рецензенти: **Спіцин Є. С.**, професор кафедри педагогіки Київського національного університету імені Тараса Шевченка, кандидат педагогічних наук;

Матвієнко О. В., професор кафедри педагогіки, методики викладання іноземних мов та інформаційно-комунікаційних технологій Київського національного лінгвістичного університету, доктор педагогічних наук, член-кореспондент НАПН України;

Черниш В. В., завідувач кафедри педагогіки, методики викладання іноземних мов та інформаційно-комунікаційних технологій Київського національного лінгвістичного університету, доктор педагогічних наук, професор.

**Видається за рішенням вченої ради
Київського національного лінгвістичного університету
(протокол № 1 від 29 серпня 2022 року)**

ЗМІСТ

Передмова	4
Навчально-тематичний план.....	7
ЧАСТИНА 1. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ.	
ПЛАНІ СЕМІНАРСЬКО-ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ	8
<i>Тема 1.</i> Предмет і завдання педагогіки і психології вищої школи. Функції, структура вищої освіти в Україні.....	8
<i>Тема 2.</i> Історія розвитку вищої освіти і вищої школи.....	10
<i>Тема 3.</i> Методологія педагогіки вищої освіти.....	13
<i>Тема 4.</i> Дидактика вищої школи. Освітній процес. Психолого- дидактичні основи процесу навчання	15
<i>Тема 5.</i> Зміст вищої освіти.....	18
<i>Тема 6.</i> Форми організації навчання	20
<i>Тема 7.</i> Загальні методи навчання у вищій школі	22
<i>Тема 8.</i> Система діагностики знань, умінь та інших компетентностей студентів у вищій школі	25
<i>Тема 9.</i> Психолого-педагогічні особливості виховної роботи у вищій школі.....	27
<i>Тема 10.</i> Психолого-педагогічні основи формування професійної компетентності викладача закладу вищої освіти	30
Оглядове заняття для магістрантів заочної форми здобуття вищої освіти ..	33
Орієнтовний перелік завдань модульної контрольної роботи.....	36
Система контролю з дисципліни Педагогіка і психологія вищої школи ..	39
Підсумковий контроль	42
Орієнтовні питання для підсумкового контролю з дисципліни <i>Педагогіка і психологія вищої школи</i>	44
Список рекомендованої літератури з дисципліни <i>Педагогіка і психологія вищої школи</i>	45
ЧАСТИНА 2. ПЕДАГОГІЧНІ СИТУАЦІЇ ТА ПЕДАГОГІЧНІ ЗАДАЧІ.	49
Література.....	73

ПЕРЕДМОВА

Педагогіка і психологія вищої школи як навчальна дисципліна покликана науково обґрунтовувати зміни, що відбуваються у вищій освіті, зокрема пов'язані з дією Закону України «Про освіту» та Закону України «Про вищу освіту», закономірності і вимоги до сучасного освітнього процесу, сприяти переведенню викладання в закладі вищої освіти з рівня інформування на рівень управління розвитком і професійним становленням майбутніх фахівців.

Передумовою для вивчення навчальної дисципліни є успішне опанування курсів Філософія, Психологія, Загальна педагогіка, знання теоретичних основ філософії, осмислення на цій основі філософії освіти XXI сторіччя, принципів і стратегії її розвитку; знання загальних закономірностей і механізмів функціонування психіки людини, психологічних зв'язків і залежностей у розвитку особистості, її пізнавальних процесів, розумового розвитку, її особистісного формування.

У свою чергу, опанування зазначених вище дисциплін і курсу **Педагогіка і психологія вищої школи** є основою для вивчення курсу Теорія і практика навчання іноземних мов і культур у закладах вищої освіти та проведення навчальної і виробничої педагогічних практик.

Призначення навчальної дисципліни. У результаті вивчення навчальної дисципліни **Педагогіка і психологія вищої школи** студенти повинні навчитися здійснювати професійну діяльність, пов'язану з функціями педагогічного / науково-педагогічного працівника закладу вищої освіти. Вони повинні уміти:

- здобувати необхідні знання з філософських засад педагогіки і психології вищої освіти, дидактики вищої освіти, теорії і практики виховання студентської молоді, педагогічної майстерності;
- застосовувати набуті знання при розв'язанні професійних завдань;
- проектувати цілі власної професійної діяльності, розробляти програми їх досягнення;
- розробляти і здійснювати програму самовдосконалення, самоосвіти.

Мета і завдання вивчення дисциплін Педагогіка і психологія вищої школи – у процесі засвоєння навчальної дисципліни сформувати у студентів як загальні, так і фахові компетентності, зокрема (згідно зі Стандартом вищої освіти спеціальності 035 Філологія):

Інтегральна компетентність:

Здатність розв'язувати складні задачі і проблеми в галузі лінгвістики, літературознавства, фольклористики, перекладу в процесі професійної діяльності або навчання, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій та характеризується невизначеністю умов і вимог.

Загальні компетентності:

- ЗК 1. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.
- ЗК 2. Здатність бути критичним і самокритичним.
- ЗК 3. Здатність до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел.
- ЗК 4. Уміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.
- ЗК 5. Здатність працювати в команді та автономно.
- ЗК 7. Здатність до абстрактного мислення, аналізу і синтезу.
- ЗК 8. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.
- ЗК 9. Здатність до адаптації та дії у новій ситуації.
- ЗК 11. Здатність до проведення досліджень на належному рівні.
- ЗК 12. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

Фахові компетентності:

- ФК 6. Здатність застосовувати поглиблені знання з обраної філологічної спеціальності для вирішення професійних завдань.

Зміст навчальної дисципліни **Педагогіка і психологія вищої школи** спрямований на досягнення таких **Програмних результатів навчання:**

- ПРН 1.** Оцінювати власну навчальну і науково-професійну діяльність, будувати і втілювати ефективну стратегію саморозвитку та професійного самовдосконалення
- ПРН 4.** Оцінювати й критично аналізувати соціально, особистісно та професійно значущі проблеми і пропонувати шляхи їх розв'язання у складних і непередбачуваних умовах, що потребує застосування нових підходів і прогнозування.
- ПРН 5.** Знаходити оптимальні шляхи ефективної взаємодії в професійному колективі та з представниками інших професійних груп різного рівня.
- ПРН 12.** Дотримуватися правил академічної доброчесності.
- ПРН 15.** Обирати оптимальні дослідницькі підходи й методи у процесі навчання іноземної мови.
- ПРН 18.** Цінувати мультикультуральність світу й керуватися у своїй діяльності сучасними принципами толерантності, діалогу та співробітництва.

Метою цього Силабусу є надання студентам-магістрантам систематизованих знань з навчальної дисципліни Педагогіка і психологія вищої школи, формування в них комплексних компетентностей з урахуванням вимог професійного стандарту на групу професій «Викладачі закладів вищої освіти»,

розвиток педагогічного мислення та сприяння професійному самовизначенню, набуттю магістрантами професійно-педагогічної ідентичності.

У пропонованому посібнику відповідно до вимог чинної системи організації навчального процесу подається навчально-тематичний план курсу, основний зміст лекційних і семінарсько-практичних занять. Останні містять питання і завдання теоретичного і практичного характеру, зокрема для обов'язкового опрацювання в письмовій формі. Такі завдання мають позначку Σ і є, як правило, елективними.

Запропоновані в Силабусі завдання для самостійного опрацювання дозволяють не тільки перевірити якість набутих студентами знань, але й сформувані необхідні уміння самоорганізації майбутньої педагогічної діяльності та конструювання конкретного навчально-методичного інструментарію, за допомогою якого досягається реалізація цілей і змісту вищої освіти.

У посібнику наводяться списки рекомендованої обов'язкової та додаткової літератури, перелік завдань модульної контрольної роботи, орієнтовні питання до підсумкового контролю під час заліку, критерії оцінювання знань, умінь та інших компетентностей студентів.

Силабус розрахований на студентів-магістрантів, які вивчають дисципліну Педагогіка і психологія вищої школи, та науково-педагогічних працівників, які викладають цю дисципліну.

НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва теми	Загальна кількість годин	З них:		
			лекції (год.)	сем.-практ. заняття (год.)	самостійна робота студ. (год.)
1.	Предмет і завдання педагогіки і психології вищої школи. Функції, структура вищої освіти в Україні	11	2	2	7
2.	Історія розвитку вищої освіти і вищої школи	8		2	6
3.	Методологія педагогіки вищої освіти	11		2	9
4.	Дидактика вищої школи. Освітній процес. Психолого-дидактичні основи процесу навчання.	8	2	2	4
5.	Зміст вищої освіти	4		2	2
6.	Форми, форми організації навчання	8	2	2	4
7.	Загальні методи навчання у вищій школі	4		2	2
8.	Система діагностики знань, умінь та інших компетентностей студентів у вищій школі	10	2	2	6
9.	Психолого-педагогічні особливості виховної роботи у вищій школі	11	2	2	7
10.	Психолого-педагогічні основи формування професійної компетентності викладача закладу вищої освіти	7		2	5
	Модульна контрольна робота	8			8
	Разом:	90	10	20	60

ЧАСТИНА 1. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ. ПЛАНІ СЕМІНАРСЬКО-ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Тема 1. Предмет і завдання педагогіки і психології вищої школи. Функції, структура вищої освіти в Україні

Основні поняття: об'єкт, предмет педагогіки вищої освіти; об'єкт, предмет психології вищої освіти; закони, закономірності, принципи вищої освіти; функції педагогіки вищої освіти; сучасні освітні моделі; структура вищої освіти в Україні, рівні і ступені вищої освіти в Україні.

Зміст: Місце педагогіки вищої освіти в структурі педагогічних наук. Галузі педагогіки: загальна педагогіка, історія педагогіки, порівняльна педагогіка, спеціальна педагогіка, вікова педагогіка, професійна педагогіка, предметні педагогіки. Педагогіка вищої освіти як структурна одиниця вікової і професійної педагогіки. Об'єкт і предмет педагогіки вищої школи. Мета, завдання, функції педагогіки вищої школи. Поняттєво-категорійний апарат: виховання, освіта, навчання, розвиток, формування особистості. Об'єкт і предмет психології вищої школи, її завдання, поняттєво-категорійний апарат.

Закони, закономірності, принципи вищої освіти: гуманізація, гуманітаризація, фундаменталізація, інформатизація, стандартизація, індивідуалізація, диференціація, багаторівневність, безперервність, інтернаціоналізація освіти та інші.

Моделі вищої освіти: американська, французька, німецька, англійська, українська. Функції, структура вищої освіти в Україні. Рівні і ступені вищої освіти в Україні.

Модернізація системи вищої освіти в Україні і європейський освітній процес. Цілі, завдання, зміст Болонського процесу. Закони України «Про вищу освіту» (2014 р.), «Про освіту» (2017 р.), Стратегія розвитку вищої освіти в Україні на 2022 – 2032 роки (2022 р.) про шляхи реформування системи вищої освіти.

Семінарсько-практичне заняття № 1

Тема: Предмет і завдання педагогіки і психології вищої школи. Функції, структура вищої освіти в Україні.

1. Місце педагогіки і психології вищої школи в структурі психолого-педагогічних наук. Об'єкт і предмет педагогіки вищої школи, її завдання.
2. Основні категорії педагогіки вищої освіти. Об'єкт і предмет психології вищої школи, її завдання, основні категорії.

Практичні завдання:

- Сформулюйте під час вивчення теоретичного матеріалу теми низку проблемних питань до одногрупників. Підготуйте свої варіанти відповідей.

- Проаналізуйте визначення назви науки Педагогіка та змісту її основних категорій в європейських державах і США.
- Проаналізуйте визначення науковцями об'єкта і предмета педагогіки і психології вищої школи. Оберіть те, що, на Вашу думку, відповідає сутності наукової галузі. Свою відповідь аргументуйте.
- Прокоментуйте зміст основних термінів, визначених у статті 1 Закону України «Про освіту».
- Визначте основні категорії педагогіки і психології вищої школи. Доведіть їх єдність у розв'язанні завдань професійної підготовки фахівців.

3. Закони, закономірності, принципи вищої освіти. Соціально-історичні характеристики розвитку вищої освіти в Україні.

Практичні завдання:

- Оберіть одну із закономірностей вищої освіти, визначте, які принципи з неї впливають. Відповідь аргументуйте.
- Як Ви вважаєте, викладачеві важливо знати все про небагато речей чи потрошку про все? Відповідь обґрунтуйте.

4. Система вищої освіти в сучасній Україні (рівні, ступені вищої освіти, типи закладів вищої освіти).

Практичне завдання:

- Визначте спільне й відмінне в системах вищої освіти України та однієї із зарубіжних країн (за Вашим вибором).
- ✎ Проаналізуйте педагогічну ситуацію № 1 або № 2 (Див. с. 52–53 цього Посібника), визначте варіанти її розв'язання.

📖 ЛІТЕРАТУРА

Обов'язкова:

1. **Закон України** «Про вищу освіту». URL : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1556-18> (Статті 1, 8, 10–18).
2. **Закон України** «Про освіту». URL : www.golos.com.ua/article/294010
3. **Кудіна В. В.**, Соловей М. І., Спіцин Є. С. Педагогіка вищої школи. 3-є вид., допов. і переробл. Київ : Ленвіт, 2009. Тема 2.
4. **Національна програма** виховання дітей та учнівської молоді в Україні // Освіта України. № 94. 3 грудня 2004 р. С. 6–10.
5. **Національна рамка** кваліфікацій. Постанова Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 р. № 1341 (в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 25 червня 2020 р. № 519. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1341-2011-%D0%BF#Text>
6. **Стратегія** розвитку вищої освіти в Україні на 2022 – 2032 роки. URL: mon.gov.ua/news/opublikovano-strategiyu-rozvitku-vishoyi-osviti-v-ukrayini-na-2022-2032-roki

Додаткова:

1. **Алексюк А. М.** Педагогіка вищої освіти України: Історія. Теорія: підручник для студ., асп. та мол. викл. вузів. Київ : Либідь, 1998. 558 с.

2. **Андрущенко В.** Глобальні тренди розвитку освіти ХХІ століття // Вища освіта України. 2019. № 3. С. 15 – 21.
3. **Виноградова В. Є., Юрченко В. І.** Психологія вищої школи: Практикум : навч. посіб. Київ : Ліра-К, 2020. 296 с.
4. **Вітвицька С. С.** Основи педагогіки вищої школи: підруч. за модульно-рейтинговою системою навч. для студ. магістратури. 2-е вид. Київ : Центр учбової літератури, 2011. 384 с.
5. **Вітвицька С. С.** Практикум з педагогіки вищої школи: навч. посіб. за модульно-рейтинговою системою навчання для студ. магістратури. Київ : Центр навч. літ., 2005. 395 с.
6. **Глобальні** тенденції і проблеми розвитку освіти: наслідки для України: аналітична записка. Національний інститут стратегічних досліджень при Президентові України. URL: <http://www.niss.gov.ua/articles/1537/>.
7. **Головенкін В. П.** Педагогіка вищої школи. 2-е вид., переробл. і доповн. Київ: КПІ імені Ігоря Сікорського, 2019. 290 с.
8. **Дем'яненко Н.** Педагогічна парадигма вищої школи України // Філософія освіти. 2006. № 2(4). С. 256–265.
9. **Ельбрехт О. М.** Науково-практичні основи вищої освіти: [монографія]. Київ : Фенікс, 2008. 295 с.
10. **Косенко О.** Європейський Союз та Україна: спільне і відмінне у вищій школі // Вища освіта. 2012. № 1. С. 81–86.
11. **Кузьмінський А. І.** Педагогіка вищої школи: навч. посіб. Київ : Знання, 2005. 486 с.
12. **Педагогіка** вищої школи: навч. посіб. / З. Н. Курлянд, Р. І. Хмельюк, А. В. Семенова та ін.; за ред. З. Н. Курлянд. Київ : Знання, 2005. 399 с.
13. **Похресник А.** Стратегія реформування вищої освіти України в контексті нових інформаційних викликів // Вища освіта України. 2019. № 3. С. 21–27.
14. **Прищак М. Д., Залюбівська О. Б.** Педагогіка, психологія та методика викладання у вищій школі: курс лекцій. Вінниця : ВНТУ, 2019. 150 с.
15. **Сисоєва С. О., Кристопчук Т. Є.** Освітні системи країн Європейського Союзу : загальна характеристика : [Навч. посіб.]. Рівне : Овід, 2012. С. 253–269.
16. **Шапран О. І., Новак О. М.** Педагогіка вищої школи : навч.-метод. посіб. Переяслав-Хмельницький. 2018. 280 с.
17. **Яблонський В.** До історії освітніх реформ // Освіта і управління. 2002. Т. 2. № 1. С. 80–86.

Тема 2. Історія розвитку вищої освіти і вищої школи

Основні поняття: етапи розвитку вищої освіти і вищої школи, університет, факультет, ректор, декан, професор, магістр, студент, Болонський процес.

Зміст: Етапи розвитку педагогіки як науки: донауковий етап, науковий етап. Перші зачатки утворення педагогічної науки – країни Давнього Сходу (Індія, Китай, Ассирія, Вавилон). Три типи шкіл: жрецькі, палацові та

військові. Розквіт педагогічної науки у Давній Греції і Римі. Період Середньовіччя (V–XVI ст.). Християнська церква – головна ідеологічна сила, що визначає весь розвиток культури та освіти в цю епоху. XVII ст. – відокремлення педагогіки від філософії й оформлення в наукову систему. Я. А. Коменський – чеський педагог-гуманіст, засновник нової прогресивної педагогічної системи. Період буржуазних революцій в Європі. Внесок у розвиток педагогіки вчених XVIII–XIX ст. Дж. Локка, Ж.-Ж. Руссо, Й. Г. Песталоцці, Й. Ф. Гербарта, Ф. А. Дістервега. Рух реформаторської педагогіки кінця XIX – початку XX ст. («нове виховання», «трудова школа», «рух за художнє виховання», «педагогіка особистості»).

Особливості розвитку вітчизняної освіти і педагогічної науки. Педагогічна наука радянської доби.

Історія формування вищої освіти та вищої школи Європи. Виникнення перших університетів в європейських країнах – Італії, Англії, Франції та інших у період Середньовіччя. Структура університетів. Зміст освітніх програм.

Особливості становлення вітчизняної вищої школи. Основні етапи розвитку вищої освіти в Україні. Зародження вищої освіти в Україні. Заснування у 1576 р. Слов'яно-греко-латинської колегії (Острозької академії). Києво-Могилянська колегія (академія) та її роль у розвитку української культури та освіти. Розвиток вищої освіти в Україні у XIX – початку XX ст. Виникнення університетів на українських землях: Харківського (1805 р.), Київського (1834 р.), Одеського (1865 р.). Заклади вищої освіти в Західній Україні: Львівський університет (1661 р.), Львівський політехнічний університет (1844 р.), Ветеринарна академія в Дублянах (1855 р.), Чернівецький університет (1875 р.). Вища освіта в Україні радянської доби.

Криза освіти. Основні напрями реформування вищої освіти та науки у XXI ст. Причини й передумови Болонського процесу. Передісторія Болонського процесу: Велика Хартія Університетів, Лісабонська Конвенція, Сорбонська декларація. Болонська декларація «Зона європейської вищої освіти» як основа Болонського процесу. Структура вищої освіти і ступенів за Болонською системою. Сутність кредитно-модульної системи. Європейська шкала оцінок. Входження України до європейського простору вищої освіти.

Напрями модернізації системи вітчизняної вищої освіти. Закони України «Про вищу освіту» (2014 р.), «Про освіту» (2017 р.), Стратегія розвитку вищої освіти в Україні на 2022 – 2032 роки (2022 р.): реформа вищої освіти. Основні ознаки вищої освіти XXI сторіччя.

Семінарсько-практичне заняття № 2

Тема: Історія розвитку вищої освіти і вищої школи

1. Етапи розвитку педагогіки як науки.

Практичні завдання:

• *Сформулюйте під час вивчення теоретичного матеріалу теми низку проблемних питань до одногрупників. Підготуйте свої варіанти відповідей.*

- *Визначте роль Я. А. Коменського у становленні педагогіки як науки.*
2. Особливості розвитку вітчизняної освіти і педагогічної науки.
 3. Історія формування вищої освіти та вищої школи Європи.
 4. Основні етапи становлення і розвитку вітчизняної вищої освіти.

Практичні завдання:

• *Підготуйте колективну (2–3 студенти) презентацію на тему: «Аристотель – творець європейської вищої школи і перший викладач», «Становлення вищої освіти в Європі», «Перші заклади вищої освіти в Україні», «Роль Києво-Могилянської академії в розвитку вищої освіти в Україні», «Унікальність Харківського і Київського університетів в історії вищої освіти України», «Україна і Болонський процес: історія і сьогодення», «Болонський процес: здобутки і проблеми», «Напрями модернізації вищої освіти в країні, мова якої вивчається».*

• *Розкажіть про історію заснування і становлення Київського національного лінгвістичного університету. Скористайтеся матеріалами музею КНЛУ. Підготуйте презентацію із використанням мультимедіа на тему «Історія і сучасність КНЛУ».*

5. Напрями модернізації сучасної системи вітчизняної вищої освіти.

📖 ЛІТЕРАТУРА

Обов'язкова:

1. *Закон України* «Про вищу освіту». URL : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>
2. *Закон України* «Про освіту». URL : www.golos.com.ua/article/294010 (Статті 17, 18).
3. *Алексюк А. М.* Педагогіка вищої освіти України: Історія. Теорія: підручник для студ., асп. та мол. викл. вузів. Київ : Либідь, 1998. 558 с.
4. *Левківський К.* Вища освіта в Україні у роки незалежності // Вища школа. 2019. № 11. С. 7–38.
5. *Стратегія* розвитку вищої освіти в Україні на 2022 – 2032 роки. URL: mon.gov.ua/news/opublikovano-strategiyu-rozvitku-vishoyi-osviti-v-ukrayini-na-2022-2032-roki

Додаткова:

1. *Вітвицька С. С.* Основи педагогіки вищої школи: підруч. за модульно-рейтинговою системою навч. 2-е вид. Київ : Центр учбової літератури, 2011. 384 с.
2. *Глобальні* тенденції і проблеми розвитку освіти: наслідки для України: аналітична записка. Національний інститут стратегічних досліджень при Президентові України. URL: <http://www.niss.gov.ua/articles/1537/>.
3. *Головенкін В. П.* Педагогіка вищої школи. 2-е вид., переробл. і доповн. Київ: КПІ імені Ігоря Сікорського, 2019. 290 с.
4. *Дем'яненко Н.* Педагогічна парадигма вищої школи України // Філософія освіти. 2006. № 2(4). С. 256–265.

5. *Ищенко Т.* Особливості та проблеми національної вищої освіти // Вища школа. 2011. № 11. С. 7–14.
6. *Козацька І. В.* Історія зародження вищої освіти в Україні // е-журнал «Педагогічна наука: історія, теорія, практика, тенденції розвитку». 2010. № 3. URL : <file://C:/Users/valeria/AppData/Local/Temp/Low/XPOK3RMM.htm>
7. *Левченко Т. І.* Концептуальна парадигма розвитку вищої освіти : [монографія]. Вінниця : Нова книга, 2017. 344 с.
8. *Малицька І. Д.* Напрямки розвитку сучасних систем освіти європейських країн // Інформаційні технології в освіті. 2012. Вип. 12. С. 174 – 179.
9. *Похресник А.* Стратегія реформування вищої освіти України в контексті нових інформаційних викликів // Вища освіта України. 2019. № 3. С. 21–27.
10. *Сисоєва С. О., Кристопчук Т. Є.* Освітні системи країн Європейського Союзу: загальна характеристика: Навч. посібник. Рівне : Овід, 2012. С. 253–269.
11. *Терентьєва Н. О.* Вища (університетська) освіта: становлення і розвиток. Черкаси : ЧНУ, 2005.
12. *Яблонський В.* До історії освітніх реформ // Освіта і управління. 2002. Т. 2. № 1. С. 80–86.

Тема 3. Методологія педагогіки вищої освіти

Основні поняття: методологія педагогіки, рівні методологічного знання в педагогіці вищої школи; системний, історичний, логічний, синергетичний, особистісний, діяльнісний, діалогічний, культурологічний, етнопедагогічний, технократичний, педоцентричний, дитиноцентричний, соціетарний, аксіологічний, акмеологічний підходи. Фундаментальні, прикладні дослідження, розробки; методи, етапи педагогічного дослідження.

Зміст: Методологія в педагогічній науці. Рівні методологічного знання: філософський, загальнонауковий, конкретнонауковий, технологічний.

Філософський рівень. Сутність ідеалізму, екзистенціалізму, неотомізму, неопозитивізму, прагматизму, діалектичного матеріалізму у вихованні. Гуманістична педагогіка.

Загальнонауковий рівень методології педагогіки: системний, логічний, історичний, синергетичний підходи.

Конкретнонауковий рівень методології. Особистісний, діяльнісний, діалогічний, культурологічний, етнопедагогічний, технократичний, педоцентричний, дитиноцентричний, соціетарний, аксіологічний, акмеологічний підходи.

Технологічний рівень. Фундаментальні, прикладні дослідження, розробки. Методи педагогічних досліджень. Теоретичні методи (аналіз, синтез, порівняння, індукція, дедукція, класифікація, абстрагування, моделювання та ін.); власне педагогічні методи (педагогічне спостереження, педагогічний експеримент, педагогічний консилиум, педагогічна експедиція); соціально-психологічні методи (анкетування, інтерв'ю, рейтинг, соціометрія, тестування та

інші); математичні методи (ранжування, шкалування, кореляція, регресія та інші).

Етапи науково-педагогічного дослідження.

Семінарсько-практичне заняття № 3

Тема: Методологія педагогіки вищої освіти

1. Сутність поняття «методологія педагогіки вищої освіти». Рівні методологічного знання, їх аналіз.

Практичні завдання:

- Сформулюйте під час вивчення теоретичного матеріалу теми низку проблемних питань до однокласників. Підготуйте свої варіанти відповідей.

- Визначте сутність філософського і загальнонаукового рівнів наукового дослідження на прикладі спеціальності 035 Філологія.

- Прокоментуйте зміст системного, логічного, історичного, синергетичного підходів у дослідженні на прикладі конкретної наукової проблеми.

- Прокоментуйте зміст аксіологічного та акмеологічного підходів у дослідженні на прикладі конкретної наукової проблеми.

2. Класифікація методів педагогічних досліджень.

Практичні завдання:

- Обґрунтуйте необхідність використання педагогом методів науково-педагогічного дослідження.

✎ Виконайте на вибір одне із запропонованих завдань:

- Проаналізуйте кілька психолого-педагогічних анкет (за Вашим вибором) щодо дотримання їх укладачами вимог до такого інструмента дослідження.

- Підготуйте анкету для соціометричного дослідження міжособистісних стосунків у Вашій академічній груп; або анкету, метою якої є вивчення: а) ставлення студентів до системи оцінювання в КНЛУ; б) проблем, що існують у проведенні лекційних занять; в) проблем, що існують у проведенні семінарських занять; г) проблем, що існують у проведенні практичних занять з мовних дисциплін; д) шляхів підвищення ефективності самостійної роботи студентів; е) рівня залучення студентів до самоврядування; є) рівня вихованості студентів; ж) ставлення студентів до інституту кураторства.

3. Характеристика етапів науково-педагогічного дослідження.

Практичне завдання:

- Визначте об'єкт, предмет, мету, завдання обраного Вами проєкту завдання модульної контрольної роботи.

📖 ЛІТЕРАТУРА

Обов'язкова:

1. Закон України «Про вищу освіту». URL : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>

2. **Закон України** «Про освіту». URL : www.golos.com.ua/article/294010 (Статті 1, 10–18).
3. **Кудіна В. В.**, Соловей М. І., Спіцин Є. С. Педагогіка вищої школи. 3-є вид., допов. і переробл. Київ : Ленвіт, 2009. Тема 2.
4. **Національна рамка** кваліфікацій // Додаток до постанови Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 р. № 1341. URL : <http://zakon4.rada.gov.ua/lows/show/1541-2011-%DO%BF>
5. **Соловей М. І.**, Спіцин Є. С., Кудіна В. В. Методологія та технологія науково-педагогічних досліджень: посіб. для студ. вищих навч. закладів. Вид. 2-ге, переробл. і доп. Київ : Ленвіт, 2009. 192 с.

Додаткова:

1. **Алексюк А. М.** Педагогіка вищої освіти України: Історія. Теорія: підручник для студ., асп. та мол. викл. вузів. Київ : Либідь, 1998. 558 с.
2. **Андрущенко В.** Глобальні тренди розвитку освіти ХХІ століття // Вища освіта України. 2019. № 3. С. 15 – 21.
3. **Виноградова В. Є.**, Юрченко В. І. Психологія вищої школи: Практикум : навч. посіб. Київ : Ліра-К, 2020. 296 с.
4. **Вітвицька С. С.** Основи педагогіки вищої школи: підруч. за модульно-рейтинговою системою навч. для студ. магістратури. 2-е вид. Київ : Центр учбової літератури, 2011. 384 с.
5. **Вітвицька С. С.** Практикум з педагогіки вищої школи: навч. посіб. за модульно-рейтинговою системою навчання для студ. магістратури. Київ : Центр навч. літ., 2005. 395 с.
6. **Головенкін В. П.** Педагогіка вищої школи. 2-е вид., переробл. і доповн. Київ: КПІ імені Ігоря Сікорського, 2019. 290 с.
7. **Кловак Г. Т.** Основи педагогічних досліджень: Навч. посіб. для вищих пед. навч. закладів. Чернігів : Чернігів. держ. центр наук.-техн. і економ. інформації, 2003. 260 с.
8. **Пономарьов О. С.** Основи філософії освіти : навч.-метод. посіб. для магістрів Нац. техн. ун-т «Харків. політехн. ін-т». Харків : Підручник НТУ «ХПІ», 2016. 191 с.
9. **Скиба Ю.** Класифікація методів педагогічних досліджень // Вища освіта України. 2016. № 2. С. 51–59.

Тема 4. Дидактика вищої школи. Освітній процес. Психолого-дидактичні основи процесу навчання

Основні поняття: освітній процес; дидактика; типи освітнього процесу; навчальний процес; системи організації навчального процесу, структура навчального процесу; компоненти навчального процесу.

Зміст: Дидактика як складник педагогіки вищої школи, її завдання. Системи організації навчального процесу: курсова, предметна, кредитно-модульна.

Типи освітнього процесу: інформаційно-повідомляючий, пояснювально-ілюстративний, проблемно-дослідницький, компетентнісний.

Системи організації освітнього процесу: курсова, предметна, кредитно-модульна.

Структура навчального процесу: внутрішня, зовнішня. Психолого-дидактичні основи процесу навчання. Рушійні сили навчального процесу. Знання, уміння, навички. Функції освітнього процесу: освітня, виховна, розвивальна, дослідницька, професіоналізації. Внутрішні та зовнішні мотиви навчання студентів. Структура процесу засвоєння знань. Принципи навчання: науковості, гуманізму, демократизму, доступності, систематичності, послідовності, наступності, зв'язку теорії з практикою, свідомості, активності і самостійності студентів у навчанні, забезпечення єдності наукової і навчальної діяльності студентів, наочності, міцності знань, виховуючо-розвивального характеру навчання, професійної спрямованості навчання, незалежності освітнього процесу від втручання політичних партій, громадських і релігійних організацій. Компоненти навчального процесу: цільовий, стимулюючо-мотиваційний, змістовий, операційно-діяльнісний, контрольньо-регулюючий, оцінно-результативний, емоційно-вольовий, ресурсний.

Семінарсько-практичне заняття № 4

Тема: Освітній процес у закладі вищої освіти. Навчальний процес

1. Структура освітнього процесу. Дидактика як складник педагогіки вищої школи. Психолого-дидактичні основи процесу навчання.

2. Закономірності, принципи навчального процесу.

Практичні завдання:

• *Визначте сутність педагогіки партнерства в освітньому процесі вищої школи України. Порівняйте з досвідом зарубіжної вищої школи.*

• *Створивши логічну схему, поясніть зв'язок між поняттями «навчальний процес», «викладання», «учіння», «засвоєння».*

3. Курсова, предметна, кредитно-модульна системи організації освітнього процесу.

Практичне завдання:

• *Охарактеризуйте сутність технології контекстного навчання, подумайте, які технології і чому прийшли їй на заміну.*

• *Визначте позитивні й спірні, на Ваш погляд, сторони кредитно-модульної системи організації освітнього процесу.*

4. Характеристика компонентів навчального процесу.

Практичні завдання*:

✎ *Проаналізуйте педагогічну ситуацію №№ 7–10 (на вибір), визначте варіанти її розв'язання.*

✎ *Спираючись на власний досвід, опишіть педагогічну ситуацію, пов'язану з онлайн навчанням. Сформулюйте педагогічну задачу, яку запропонуєте до розв'язання на семінарсько-практичному занятті одногрупникам; визначте власні шляхи її розв'язання.*

**Студент виконує одне із запропонованих завдань за власним вибором.*

📖 ЛІТЕРАТУРА

Обов'язкова:

1. *Закон України* «Про вищу освіту». URL : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>
2. *Закон України* «Про освіту». URL : www.golos.com.ua/article/294010 (Розділ 4).
3. *Національна рамка кваліфікацій*. Постанова Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 р. № 1341 (в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 25 червня 2020 р. № 519. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1341-2011-%D0%BF#Text>
4. *Кудіна В. В.*, Соловей М. І., Спіцин Є. С. Педагогіка вищої школи. 3-тє вид., допов. і переробл. Київ : Ленвіт, 2009. Тема 3.

Додаткова:

1. *Алексюк А. М.* Педагогіка вищої школи. Курс лекцій: модульне навчання: Навч. посібник. Київ : ІСДО, 1993. 220 с.
2. *Бабак С. В.*, Бабак К. В. Компетенція та компетентність як ключові поняття педагогіки. Роль педагога у формуванні фахової компетентності студентів ВНЗ // Актуальні проблеми педагогіки, психології та професійної освіти. 2016. № 1. С. 59–68.
3. *Виноградова В. Є.*, Юрченко В. І. Психологія вищої школи: Практикум : навч. посіб. Київ : Ліра-К, 2020. 296 с.
4. *Вища освіта і Болонський процес*: Навч. посіб. для студ. вищих навч. закладів / М. Ф. Дмитриченко, Б. І. Хорошун, О. М. Язвінська, В. Д. Данчук. Київ, 2006. 440 с.
5. *Вітвицька С. С.* Основи педагогіки вищої школи: [підруч. за модульно-рейтинговою системою навч.]. 2-е вид. Київ : Центр навч. літ., 2011. 384 с.
6. *Вітвицька С. С.* Практикум з педагогіки вищої школи: Навч. посіб. за модульно-рейтинговою системою навчання для студ. магістратури. Київ : Центр навч. літ., 2005. 395 с.
7. *Галиця О.* Психологічні аспекти навчального процесу у вищих навчальних закладах // Вища школа. 2013. № 1. С. 48–55.
8. *Гвоздецька Б.* Чинники недоброчесної поведінки студентів у навчальному процесі // Вища школа. 2019. № 10. С. 55 – 66.
9. *Головенкін В. П.* Педагогіка вищої школи. 2-е вид., переробл. і доповн. Київ: КПІ імені Ігоря Сікорського, 2019. 290 с.
10. *Кіщенко Ю. В.* Формування професійної майстерності вчителя в системі педагогічної освіти Англії та Уельсу. Херсон : ХДУ, 2004. 172 с.
11. *Левченко Т. І.* Мотивація суб'єкта в різних видах діяльності: [монографія]. Вінниця : Нова книга, 2011. 344 с.
12. *Прищак М. Д.*, Залюбівська О. Б. Педагогіка, психологія та методика викладання у вищій школі: курс лекцій. Вінниця : ВНТУ, 2019. 150 с.
13. *Слепкань З.* Наукові засади педагогічного процесу у вищій школі. Київ : НПУ, 2000. 210 с.
14. *Сікорський П. І.* Кредитно-модульна технологія навчання: Навч. посіб. Київ, 2004.

15. **Якименко Ю.** Кредитно-модульна система як важлива складова інтеграції вищої освіти України до загальноєвропейського освітнього простору // Вища школа. 2004. № 1. С. 50–62.

Тема 5. Зміст вищої освіти

Основні поняття: зміст вищої освіти, компетентність, види компетентностей, програмні результати навчання; знання, уміння, навички, складні уміння.

Зміст: Зміст освіти, його складники. Основні підходи до визначення змісту освіти. Зміст навчання. Знання, уміння, навички, складні уміння.

Забезпечення якості вищої освіти. Процедури, стандарти вищої освіти, компетентнісний підхід до розроблення стандартів вищої освіти. Національна рамка кваліфікацій. Освітня програма. Освітньо-професійна програма. Освітньо-наукова програма.

Таксономія компетентностей. Інтегральна, загальні і фахові компетентності. Сутність soft skills і hard skills. Програмні результати навчання.

Навчальний план, робочий навчальний план. Робоча програма навчальної дисципліни.

Підручник, навчальний посібник, силабус. Принципи, вимоги до створення навчальної літератури.

Семінарсько-практичне заняття № 5

Тема: Зміст вищої освіти

1. Особливості формування змісту вищої освіти.

Практичне завдання:

- У чому, на Вашу думку, відмінність між традиційним і сучасним компетентнісним підходами до визначення змісту освіти?

2. Стандарти вищої освіти, їх складники.

3. Національна рамка кваліфікацій. Таксономія компетентностей.

Практичне завдання:

✎ Обґрунтуйте важливість формування soft skills у структурі компетентностей майбутнього фахівця з вищою освітою. Виокреміть ті з них, які вважаєте найбільш значущими.

4. Освітня програма, навчальний план, робочий навчальний план, робоча програма навчальної дисципліни. Структура навчальних планів і робочих програм навчальних дисциплін.

Практичні завдання:

- Проаналізуйте навчальний план освітньої програми Вашої спеціальності. Визначте його структуру (співвідношення гуманітарних, професійно-орієнтованих, а також вибіркових дисциплін у кожному із зазначених циклів).

Чи є вона, на Вашу думку, оптимальною?

• Проаналізуйте один з підручників / посібників **Педагогіка вищої школи** (за власним вибором) з точки зору дотримання в ньому вимог до навчальної літератури.

✎ Проаналізуйте педагогічну ситуацію №№ 3–6 (на вибір), визначте варіанти її розв'язання.

✎ Спираючись на власний досвід, опишіть педагогічну ситуацію (за темою семінарсько-практичного заняття). Сформулюйте педагогічну задачу, визначте шляхи її розв'язання.

✎ Створивши мікрогрупи (2–3 студенти) підготуйте презентації на теми: «Традиційний і реформаторський шляхи оновлення змісту вищої освіти»; «Зміст освіти в зарубіжній вищій школі»; «Підручник для вищої школи учора, сьогодні, завтра».

📖 ЛІТЕРАТУРА

Обов'язкова:

1. **Закон України** «Про вищу освіту». URL : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>
2. **Закон України** «Про освіту». URL : www.golos.com.ua/article/294010 (Розділ 4).
3. **Національна рамка кваліфікацій**. Постанова Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 р. № 1341 (в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 25 червня 2020 р. № 519. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1341-2011-%D0%BF#Text>
4. **Кудіна В. В.**, Соловей М. І., Спіцин Є. С. Педагогіка вищої школи. 3-тє вид., допов. і переробл. Київ : Ленвіт, 2009. Тема 3.

Додаткова:

1. **Алексюк А. М.** Педагогіка вищої школи. Курс лекцій: модульне навчання: Навч. посібник. Київ : ІСДО, 1993. 220 с.
2. **Бабак С. В.**, Бабак К. В. Компетенція та компетентність як ключові поняття педагогіки. Роль педагога у формуванні фахової компетентності студентів ВНЗ // Актуальні проблеми педагогіки, психології та професійної освіти. 2016. № 1. С. 59–68.
3. **Виноградова В. Є.**, Юрченко В. І. Психологія вищої школи: Практикум : навч. посіб. Київ : Ліра-К, 2020. 296 с.
4. **Вітвицька С. С.** Основи педагогіки вищої школи: [підруч. за модульно-рейтинговою системою навч.]. 2-е вид. Київ : Центр навч. літ., 2011. 384 с.
5. **Вітвицька С. С.** Практикум з педагогіки вищої школи: Навч. посіб. за модульно-рейтинговою системою навчання для студ. магістратури. Київ : Центр навч. літ., 2005. 395 с.
6. **Головенкін В. П.** Педагогіка вищої школи. 2-е вид., переробл. і доповн. Київ: КПІ імені Ігоря Сікорського, 2019. 290 с.
7. **Дробітько А.** «М'яка» компетентність особистості як сенс навчання // Вища школа. 2020. № 4. С. 104 – 110.

8. *Євсєєва О.* До питання конкретизації змісту вищої освіти студента педагогічного ВНЗ // Освіта і управління. 2003. Т. 6. № 4. С. 128–132.
9. *Ищенко Т., Хоменко М.* Особливості та проблеми національної вищої освіти // Вища школа. 2011. № 11. С. 7–14.
10. *Момот Л.* Діяльнісний компонент змісту освіти // Освіта і управління. 2004. Т. 7. № 2. С. 88–92.
11. *Прищак М. Д., Залюбівська О. Б.* Педагогіка, психологія та методика викладання у вищій школі: курс лекцій. Вінниця : ВНТУ, 2019. 150 с.
12. *Родигіна І. В.* Філософські основи компетентнісного підходу в освіті // Педагогіка і психологія. 2015. № 1. С. 14–20.
13. *Шапран О. І., Новак О. М.* Педагогіка вищої школи : навч.-метод. посіб. Переяслав-Хмельницький (Київ. обл.) : Домбровська Я.М., 2018. 280 с.

Тема 6. Форми організації навчання

Основні поняття: форма здобуття освіти, форма навчання; форма організації навчання, види навчальних занять.

Зміст: Форми здобуття освіти в Україні: інституційна (очна (денна, вечірня), заочна, дистанційна, мережева); дуальна.

Форми організації навчального процесу: навчальні заняття, самостійна робота, практична підготовка, контрольні заходи. Види навчальних занять: лекція, лабораторне, практичне, семінарське, індивідуальне заняття, консультація.

Лекція як провідна форма організації навчання. Види лекцій, вимоги до сучасної лекції, алгоритм підготовки до лекції.

Практичне заняття, його структура. Семінарські заняття, їх типи, структура. Критерії оцінки якості семінарського заняття.

Самостійна і наукова робота студентів: основні види, рівні. Наукова робота студентів, її основні форми. Індивідуальні завдання, що виконуються студентами самостійно.

Практична підготовка студентів, її види.

Семінарсько-практичне заняття № 6

***Тема: Форми організації навчання у вищій освіті.
Самостійна і наукова робота студентів***

1. Поняття форм здобуття освіти. Сутність дистанційної форми.

Практичні завдання:

- *Сформулюйте під час вивчення теоретичного матеріалу низку проблемних питань до одногрупників. Підготуйте свої варіанти відповідей.*
- *Визначте сутність і перспективи розвитку дистанційної освіти в Україні.*

2. Поняття форм і форм організації навчання у вищій освіті. Загальна характеристика лекційно-семінарської системи навчання.

3. Лекція як вид навчального заняття, провідна форма організації та метод навчання у вищій школі. Підготовка, організація та методика читання лекцій.

Практичне завдання:

• *Визначте переваги та недоліки лекційного викладання в закладі вищої освіти.*

✎ **Зробіть порівняльний аналіз різних типів лекцій, розкрийте їх ефективність у професійній підготовці майбутніх фахівців.*

4. Структура та методика проведення семінарських і практичних занять. Критерії ефективності семінарських і практичних занять.

Практичне завдання:

✎ **Запропонуйте власний проєкт методики проведення заняття з практичної мовної дисципліни або семінарського заняття з будь-якої теоретичної дисципліни (за Вашим вибором).*

5. Самостійна і наукова робота студентів, її основні форми, рівні та шляхи активізації.

Практичні завдання:

• *Продумайте потенційні можливості консультації під час різних форм здобуття освіти.*

• *Визначте позитивні і негативні сторони організації науково-дослідної роботи студентів та шляхи її вдосконалення на Вашому факультеті.*

✎ **Підготуйте письмову рецензію (до 2-х сторінок) на будь-яку наукову статтю в періодичному виданні, рекомендованому в цьому навчально-методичному посібнику (або за Вашим вибором). Врахуйте вимоги до наукових статей.*

✎ *Проаналізуйте педагогічну ситуацію №№ 11, 12, 14, 17–19, 22, 26–27 (на вибір), визначте варіанти її розв'язання.*

✎ *Спираючись на власний досвід, опишіть педагогічну ситуацію (за темою № 6). Сформулюйте педагогічну задачу, визначте шляхи її розв'язання.*

Студент може обрати для письмового виконання одне із завдань, позначене *.

📖 ЛІТЕРАТУРА

Обов'язкова:

1. *Закон України* «Про вищу освіту». URL : <http://zakon4.rada.gov.ua/lows/show/1556-18>
2. *Закон України* «Про освіту». URL : www.golos.com.ua/article/294010 (Стаття 54).
3. *Кудіна В. В.*, Соловей М. І., Спіцин Є. С. Педагогіка вищої школи. 3-тє вид., допов. і переробл. Київ : Ленвіт, 2009. Тема 4.

Додаткова:

1. *Алексюк А. М.* Педагогіка вищої освіти України. Київ : Либідь, 1998. С. 433–439.
2. *Бужиков Р.* Особливості інтелектуалізованого навчання іноземних мов у вищій школі // Вища освіта України. 2005. № 3. С. 88–91.
3. *Виноградова В. Є., Юрченко В. І.* Психологія вищої школи: Практикум : навч. посіб. Київ : Ліра-К, 2020. 296 с.
4. *Вітвицька С. С.* Практикум з педагогіки вищої школи: [підруч. за модульно-рейтинговою системою навчання]. 2-е вид. Київ : Центр навч. літ., 2011. 395 с.
5. *Вітвицька С. С.* Практикум з педагогіки вищої школи: Навч. посіб. за модульно-рейтинговою системою навчання для студ. магістратури. Київ : Центр навч. літ., 2005. 395 с.
6. *Головенкін В. П.* Педагогіка вищої школи. 2-е вид., переробл. і доповн. Київ: КПП імені Ігоря Сікорського, 2019. 290 с.
7. *Ковтун С.* Інноваційні технології семінарських занять // Вища школа. 2018. № 11. С. 104 – 109.
8. *Кузьмінський А. І.* Педагогіка вищої школи : Навч. посіб. Київ : Знання, 2005. С. 246–345.
9. *Мисечко О. Є.* Шляхи підвищення ефективності сучасної лекції // Нові технології навчання. Київ : НМЦ ВО, 2004. Вип. 36. С. 262–271.
10. *Професійно-практична підготовка* майбутніх викладачів вищої школи: педагогічна практика, науково-асистентська практика : [навчально-методичний посібник] / Соловей М. І., Кудіна В. В., Демчук В. С., Майєр Н. В. Вид. 4-е, доп. Київ : Ленвіт, 2014. 171 с.
11. *Педагогіка* вищої школи і вищої освіти: курс лекцій для магістрів: підручник для студ. вищ. навч. закладів / І. П. Аносов, Т. Ф. Бельчева, М. В. Елькін та ін. Мелітополь : Вид. будинок ММД, 2009. 316 с.
12. *Прищак М. Д., Залюбівська О. Б.* Педагогіка, психологія та методика викладання у вищій школі: курс лекцій. Вінниця : ВНТУ, 2019. 150 с.
13. *Чикун Н.* Психолого-педагогічні аспекти активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів // Вища школа. 2012. № 7. С. 47–55.

Тема 7. Загальні методи навчання у вищій школі

Основні поняття: метод, прийом, засіб навчання; класифікація методів навчання.

Зміст: Методи навчання. Генезис методів навчання. Класифікації методів навчання. Характеристика методів навчання за функціональним підходом: методи організації і здійснення навчально-пізнавальної діяльності; методи стимулювання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності; методи контролю і самоконтролю у навчанні.

Прийоми навчання. Взаємозв'язок методів і прийомів навчання. Умови переходу прийомів у методи навчання, методів навчання – у прийоми.

Дидактичні засоби навчання, їх класифікація.

Взаємозв'язок форм, форм організації, методів, прийомів, засобів навчання.

Семінарсько-практичне заняття № 7

Тема: Методи, прийоми, засоби навчання у вищій школі

1. Поняття методу, прийому і засобу навчання у вищій освіті.

2. Класифікації методів навчання. Бінарні, полінарні, інтерактивні методи навчання.

Практичні завдання:

• Сформулюйте під час вивчення теоретичного матеріалу низку проблемних питань до однокласників. Підготуйте свої варіанти відповідей.

• Визначте Ваше ставлення до класифікацій методів навчання. Яка з них є, на Вашу думку, найбільш актуальною для дидактики сучасної вищої школи.

• Які методи, на Вашу думку, найбільш ефективні у викладанні предметів Вашого фаху на молодших і старших курсах, при вивченні теоретичних і практичних дисциплін?

* Наведіть приклади застосування інтерактивних методів навчання з дисциплін Вашого фаху.

* Наведіть приклади ефективних, на Ваш погляд, методів навчання з різним дидактичним завданням, які використовуються у вищій освіті в умовах онлайн навчання (навчальна дисципліна – за Вашим вибором).

* Наведіть конкретні приклади полінарних методів навчання з дисциплін Вашого фаху.

3. Умови оптимального вибору та поєднання методів і засобів навчання.

Практичні завдання:

* Оцініть ступінь співвідношення традиційних і інноваційних методів навчання у вищій школі (на прикладі Вашої спеціальності).

* Створіть логічну схему взаємозв'язку форм, форм організації, методів, прийомів, засобів навчання. Наведіть конкретний приклад.

Проаналізуйте педагогічну ситуацію №№ 13, 15, 16, 21, 23–25 (на вибір), визначте варіанти її розв'язання.

Спираючись на власний досвід, опишіть педагогічну ситуацію (за темою № 7). Сформулюйте педагогічну задачу, визначте шляхи її розв'язання.

Студент може обрати для письмового виконання одне завдання, позначене *

4. Методи і засоби навчання у вищій школі країни, мова якої вивчається.

📖 ЛІТЕРАТУРА

Обов'язкова:

1. **Закон України** «Про вищу освіту». URL :

<http://zakon4.rada.gov.ua/lows/show/1556-18>

2. **Закон України** «Про освіту». URL : www.golos.com.ua/article/294010

(Стаття 54).

3. **Кудіна В. В.**, Соловей М. І., Спіцин Є. С. Педагогіка вищої школи. 3-тє вид., допов. і переробл. Київ : Ленвіт, 2009. Тема 4.

Додаткова:

1. **Алексюк А. М.** Педагогіка вищої освіти України. Київ : Либідь, 1998. С. 433–439.
2. **Бондарчук Ю.**, Чуйко Г., Чуйко Н. Удосконалення форм і методів навчання відповідно до вимог Болонського процесу // Вища школа. 2005. № 2. С. 35–41.
3. **Бужиков Р.** Особливості інтелектуалізованого навчання іноземних мов у вищій школі // Вища освіта України. 2005. № 3. С. 88–91.
4. **Виноградова В. Є.**, Юрченко В. І. Психологія вищої школи: Практикум : навч. посіб. Київ : Ліра-К, 2020. 296 с.
5. **Вітвицька С. С.** Практикум з педагогіки вищої школи: [підруч. за модульно-рейтинговою системою навчання]. 2-е вид. Київ : Центр навч. літ., 2011. 395 с.
6. **Вітвицька С. С.** Практикум з педагогіки вищої школи: Навч. посіб. за модульно-рейтинговою системою навчання для студ. магістратури. Київ : Центр навч. літ., 2005. 395 с.
7. **Головенкін В. П.** Педагогіка вищої школи. 2-е вид., переробл. і доповн. Київ: КПІ імені Ігоря Сікорського, 2019. 290 с.
8. **Інноваційні педагогічні технології: теорія і практика використання у вищій школі** : [монографія] / І. І. Доброскок, В. П. Коцур, С. О. Нікітчина та ін. Переяслав-Хмельницький, 2008. 284 с.
9. **Кузьмінський А. І.** Педагогіка вищої школи : Навч. посіб. Київ : Знання, 2005. С. 246–345.
10. **Прищак М. Д.**, Залюбівська О. Б. Педагогіка, психологія та методика викладання у вищій школі: курс лекцій. Вінниця : ВНТУ, 2019. 150 с.
11. **П'ятакова Г. Т.**, О. Л. Глотова О. Л. Інтерактивні методики та специфіка їх застосування у вищій школі: Навч.-метод. посіб. Тернопіль, 2002.
12. **Педагогіка вищої школи і вищої освіти: курс лекцій для магістрів: підручник для студ. вищ. навч. закладів** / І. П. Аносов, Т. Ф. Бельчева, М. В. Елькін та ін. Мелітополь : Вид. будинок ММД, 2009. 316 с.
13. **Сікорський П.**, Колодій І. Формування нових технологій навчання у закладах вищої освіти // Вища освіта України. 2019. № 2. С. 68–77.
14. **Скнар О.** Модернізація форм і методів навчання студентів у контексті кредитно-модульної системи // Вища школа. 2006. № 3. С. 33–45.
15. **Стрельников В. Ю.**, Брітченко І. Г. Сучасні технології навчання у вищій школі. Полтава : ПУЕТ, 2013. 216 с.
16. **Шапран О. І.**, Новак О. М. Педагогіка вищої школи : навч.-метод. посіб. Переяслав-Хмельницький (Київ. обл.) : Домбровська Я.М., 2018. 280 с.

Тема 8. Система діагностики знань, умінь та інших компетентностей студентів у вищій школі

Основні поняття: діагностика знань, умінь та інших компетентностей студентів, контроль, перевірка, оцінювання; облік статистичних даних, їх аналіз; прогнозування педагогом діяльності студентів, власної діяльності, тенденцій освітнього процесу; види, методи, форми контролю результатів навчання студентів; класифікація дидактичних тестів; педагогічний моніторинг, академічна доброчесність.

Зміст: Діагностика знань, умінь та інших компетентностей студентів, її структурні компоненти: контроль (перевірка, оцінювання; облік статистичних даних, їх аналіз), прогнозування педагогом діяльності студентів, власної діяльності, тенденцій освітнього процесу. Функції контролю, педагогічні вимоги до нього. Види контролю: вхідний, тренувальний, поточний, модульний, рубіжний, підсумковий, постпідсумковий.

Форми організації контролю: індивідуальна, групова, фронтальна. Класифікація методів контролю: усні, письмові, практичні, комп'ютерні, самоконтроль. Класифікація дидактичних тестів.

Система оцінювання знань, умінь та інших компетентностей студентів. Оцінювання якісне і кількісне.

Система національного освітнього моніторингу.

Академічна доброчесність.

Семінарсько-практичне заняття № 8

Тема: Система діагностики знань, умінь та інших компетентностей студентів у вищій школі

1. Діагностика знань, умінь та інших компетентностей студента, її функції та структурні компоненти.

Практичне завдання:

• *Що, на Ваш погляд, є змістом когнітивних, соціальних і психологічних результатів вищої освіти?*

2. Види, форми організації та методи контролю результатів навчання студентів, шляхи їх удосконалення.

Практичне завдання:

• *Складіть питання для колоквиуму з дидактики вищої школи.*

3. Шляхи підвищення об'єктивності контролю. Педагогічні вимоги до використання методів контролю знань, умінь та інших компетентностей студентів.

4. Система оцінювання результатів навчання студентів.

Практичні завдання:

• Спираючись на розроблені з різних дисциплін Вашого фаху методики оцінювання результатів навчання студентів, проаналізуйте критерії та норми оцінювання знань, умінь та інших компетентностей студентів.

• Охарактеризуйте сутність формувального оцінювання результатів навчання, визначеного Законом України «Про повну загальну середню освіту». Чи вважаєте Ви його актуальним для освітнього процесу вищої школи? Відповідь аргументуйте.

• Запропонуйте шляхи подолання недоліків оцінювання в умовах онлайн навчання.

• Спираючись на статтю 42 Закону України «Про освіту», визначте власне розуміння сутності і норм академічної доброчесності.

✎ Порівняйте особливості системи контролю результатів навчання студентів у вищій школі України та країни, мову якої вивчаєте.

✎ Проаналізуйте педагогічну ситуацію №№ 28–34 (на вибір), визначте варіанти її розв'язання.

✎ Спираючись на власний досвід, опишіть педагогічну ситуацію (за темою № 8). Сформулюйте педагогічну задачу, визначте шляхи її розв'язання.

📖 ЛІТЕРАТУРА

Обов'язкова:

1. **Закон України** «Про вищу освіту». URL : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>
2. **Закон України** «Про освіту». URL : www.golos.com.ua/article/294010 (Статті 41, 42).
3. **Кудіна В. В.**, Соловей М. І., Спіцин Є. С. Педагогіка вищої школи. 3-є вид., допов. і переробл. Київ : Ленвіт, 2009. Тема 5.

Додаткова:

1. **Алексюк А. М.** Педагогіка вищої школи. Курс лекцій: модульне навчання: Навч. посіб. Київ : ІСДО, 1999. 220 с.
2. **Виноградова В. Є.**, Юрченко В. І. Психологія вищої школи: Практикум : навч. посіб. Київ : Ліра-К, 2020. 296 с.
3. **Головенкін В. П.** Педагогіка вищої школи. 2-е вид., переробл. і доповн. Київ: КПІ імені Ігоря Сікорського, 2019. 290 с.
4. **Зільберштейн А. І.**, Солдатова Т. Д. Проведення екзаменів та заліків у вищій школі. Київ, 1979.
5. **Зварич І. М.** Засади педагогічного контролю й оцінювання знань студентів США // Рідна школа. 2004. № 2. С. 75–76.
6. **Зварич І. М.** Об'єктивність у процесі оцінювання знань студентів // Рідна школа. 2005. № 10–11. С. 19–21.
7. **Корсак К.**, Поживілова О. Оцінювання якості роботи вищої школи. Світові тенденції і національні традиції // Науковий світ. 2002. № 13. С. 7–21.

8. *Локшина О.* Світові тенденції (з історії становлення та розвитку моніторингу якості освіти) // Управління освітою. 2003. № 5. С. 11–23.
9. *Малихін А.* Тестовий контроль і підвищення якості освіти у вищій педагогічній школі // Рідна школа. 2006. № 6. С. 9–11.
10. *Прищак М. Д., Залюбівська О. Б.* Педагогіка, психологія та методика викладання у вищій школі: курс лекцій. Вінниця : ВНТУ, 2019. 150 с.
11. *Сікорський П.* Принципи моделювання нових контрольних-оцінювальних систем і їх застосування у середніх і вищих навчальних закладах // Вища освіта України. 2016. № 2. С. 44–50.
12. *Скиба М. Є., Костогриз С. Г., Красильникова Г. В.* Моніторинг якості навчального процесу у вищому закладі освіти: [монографія]. Хмельницький : ХНУ, 2009. 219 с.
13. *Слепкань З.* Наукові засади педагогічного процесу у вищій школі. Київ : НПУ, 2000. 210 с.
14. *Сметанський М.* Контроль за навчально-пізнавальною діяльністю студентів: проблеми, шляхи розв'язання // Вища школа. 2004. № 4. С. 63–68.
15. *Шапран О. І., Новак О. М.* Педагогіка вищої школи : навч.-метод. посіб. Переяслав-Хмельницький (Київ. обл.) : Домбровська Я.М., 2018. 280 с.

Тема 9. Психолого-педагогічні особливості виховної роботи у вищій школі

***Основні поняття:** виховання, алгоритм виховання; система виховної роботи ЗВО, форми організації, методи виховання, психологічні вимоги до організації процесу виховання; куратор академічної групи.*

Зміст: Системний підхід до організації виховання в закладі вищої освіти. Виховання, процес виховання, його особливості у вищій школі. Концепція національного виховання студентської молоді (2015 р.). Структура процесу виховання. Мета, завдання, принципи виховання; зміст виховання; форми організації, методи, прийоми, засоби виховання; виховна взаємодія інтегрованих суб'єктів; результати виховання. Класифікація форм організації і методів виховання. Психологічні вимоги до організації процесу виховання. Алгоритм виховного процесу.

Структура та зміст роботи куратора студентської академічної групи. Функції куратора: аналітична, організаторська, виховна, комунікативна. Вимоги до особистості куратора. Принципи планування його роботи.

Психологічні особливості студентського віку. Типології особистості студентів. Студентський колектив у системі виховання студентської молоді. Методика вивчення особистості студента та академічної групи.

Психологія студентської групи. Діалектика становлення та розвитку студентського колективу: академічної групи, курсу, факультету. Критерії та рівні розвитку академічної групи. Етапи розвитку колективу академічної групи.

Студентське самоврядування в закладі вищої освіти: мета, завдання, принципи, структура.

Семінарсько-практичне заняття № 9

Тема: Психолого-педагогічні засади виховання студентської молоді. Організація виховної діяльності в закладі вищої освіти

1. Виховання студентської молоді у закладі вищої освіти як складник освітнього процесу. Провідні принципи виховання студентської молоді.

Практичні завдання:

- *Визначте сучасне бачення процесу виховання, зокрема й у вищій школі. Чи змінилися, на Вашу думку, мета, завдання, зміст і методи виховання в умовах воєнної агресії російської федерації проти України.*

- *Поясніть, чому особистість має виступати суб'єктом освітнього процесу.*

- *Сформулюйте під час вивчення теоретичного матеріалу низку проблемних питань до одногрупників. Підготуйте свої варіанти відповідей.*

2. Організаційні засади виховної діяльності в закладі вищої освіти. Кафедра як основна ланка виховної системи закладу вищої освіти.

Практичне завдання:

- *Визначте найбільш ефективні форми організації та методи виховання студентської молоді в сучасному закладі вищої освіти. Обґрунтуйте свою позицію.*

3. Функції куратора студентської академічної групи, зміст та основні форми організації його виховної роботи. Місце студентського самоврядування у виховній системі закладу вищої освіти. Принципи, завдання, напрями діяльності органів студентського самоврядування.

Практичні завдання:

- *Подайте соціально-психологічний портрет сучасного студента. Охарактеризуйте кризову насиченість студентського віку.*

- **Створіть професіограму куратора академічної групи. Передбачте, які державні документи варто взяти за основу.*

- **Розробіть план виховної роботи куратора академічної групи I курсу (перший (бакалаврський) рівень вищої освіти) на I семестр.*

- *Сформулюйте пропозиції до покращення роботи студентської ради факультету, гуртожитку, Університету (за Вашим вибором).*

Студент може обрати для письмового виконання одне завдання, позначене *

ЛІТЕРАТУРА

Обов'язкова:

1. *Закон України* «Про вищу освіту». URL :

<http://zakon4.rada.gov.ua/lows/show/1556-18>

2. *Закон України* «Про освіту». URL : www.golos.com.ua/article/294010

(Стаття 54).

3. **Концепція** національного виховання студентської молоді // Освіта і управління. 2009. Т. 12. № 2. С. 80–82.
4. **Концепція** національно-патріотичного виховання дітей та молоді. URL: http://osvita.ua/legislation/Ser_osv/47154/
5. **Стратегія** національно-патріотичного виховання дітей та молоді на 2016–2020 роки. URL : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/580/2015>
6. **Кудіна В. В.**, Соловей М. І., Спіцин Є. С. Педагогіка вищої школи. 3-є вид., допов. і переробл. Київ : Ленвіт, 2009. Тема 6.
7. **Національна програма** виховання дітей та учнівської молоді в Україні // Освіта України. 2004. 3 грудня.
8. **Пирогова Т.** Формування естетичних смаків та естетичних оцінок учнівської та студентської молоді // Вища освіта України. 2019. № 3. С. 61–69.
9. **Соловей М. І.**, Демчук В. С. Виховна діяльність в університеті: навчальний посібник. Київ : Вид. центр КНЛУ, 2016. 426 с.

Додаткова:

1. **Артемова Л.** Виховання чи лише навчання студентів? // Вища школа. 2011. № 1. С. 93–103.
2. **Виноградова В. Є.**, Юрченко В. І. Психологія вищої школи: Практикум : навч. посіб. Київ : Ліра-К, 2020. 296 с.
3. **Головенкін В. П.** Педагогіка вищої школи. 2-е вид., переробл. і доповн. Київ: КПП імені Ігоря Сікорського, 2019. 290 с.
4. **Дубасенюк О. А.** Теорія і практика професійної виховної діяльності педагога. Житомир : ЖДУ ім. І. Франка, 2005. 368 с.
5. **Зеленов Є. А.**, Стьопіна О. А. Виховання студентської молоді в умовах глобалізації : [монографія]. Луганськ : Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2010. 288 с.
6. **Іздебська В.** Студентське самоврядування як чинник формування самосвідомості молоді // Рідна школа. 2000. № 11. С. 26–28.
7. **Кращенко Ю.**, Ігнатович А. Концептуальні засади розвитку студентського самоврядування в Україні // Вища школа. 2011. № 9. С. 117–126.
8. **Оболенська Т.** Нова парадигма виховної роботи в університеті // Вища школа. 2011. № 12. С. 66–73.
9. **Олексенко В.** Становлення професійно та соціально значущих рис характеру у студентів // Вища школа. 2019. № 1. С. 16–25.
10. **Оржеховська В.**, Ковганич Г. Концептуальні підходи до виховання в умовах сьогодення // Рідна школа. 2009. № 5–6. С. 35–39.
11. **Прищак М. Д.**, Залюбівська О. Б. Педагогіка, психологія та методика викладання у вищій школі: курс лекцій. Вінниця : ВНТУ, 2019. 150 с.
12. **Сергієнко В.**, Костін В. Проблеми виховання студентської молоді // Вища школа. 2010. № 7–8. С. 75–79.
13. **Сокол М.**, Серкін К. Стратегія студентського життя. Чернігів, 2008. 40 с.

Тема 10. Психолого-педагогічні основи формування професійної компетентності викладача закладу вищої освіти

Основні поняття: науково-педагогічні працівники, функції викладача закладу вищої освіти, структура педагогічної діяльності, педагогічна компетентність, педагогічна майстерність, професійно-педагогічна спрямованість особистості викладача, професійна компетентність, педагогічна техніка, педагогічні здібності, критерії, рівні володіння педагогічною компетентністю, шляхи формування педагогічної майстерності викладача.

Зміст: Психологія особистості та діяльності викладача вищої школи. Соціально-психологічний портрет сучасного викладача закладу вищої освіти, обумовленість його суспільними процесами.

Функції викладача закладу вищої освіти. Особливості змісту й структури діяльності викладача вищої школи. Психолого-педагогічні передумови ефективності науково-педагогічної діяльності викладача. Психологічні типи викладачів: особливості їх професійної поведінки та науково-педагогічної діяльності.

Поняття педагогічної майстерності викладача закладу вищої освіти, її структура. Підготовка науково-педагогічних кадрів, формування педагогічної майстерності й підвищення рівня професіоналізму викладача вищої школи.

Основні вимоги до особистісних і професійних рис, здібностей педагога. Поняття професійної компетентності викладача вищої школи, її структура. Шляхи оволодіння нею.

Педагогічна техніка викладача: внутрішня та зовнішня. Культура педагогічного спілкування викладача зі студентами. Види, стилі і моделі педагогічного спілкування.

Педагогічна етика і такт. Культура мовлення викладача, шляхи вдосконалення його мовленнєвої культури.

Семінарсько-практичне заняття № 10

Тема: Формування професійної компетентності викладача закладу вищої освіти

1. Специфіка діяльності викладача закладу вищої освіти. Основні напрями його діяльності.

Практичні завдання:

- *Сформулюйте цілі педагогічної діяльності. У чому їх гуманістичний сенс?*
- *Класифікуйте основні вимоги суспільства до науково-педагогічного працівника, використовуючи різні підходи: з точки зору його участі в навчанні, підготовці фахівців; як вихователя; як представника установи, зокрема, державної; як носія особистісних рис.*

• *Концептуальні засади реформування середньої школи «Нова українська школа» спрямовані на піднесення ролі вчителя закладу загальної середньої освіти – не як єдиного наставника і джерела знань, а як коуча, фасилітатора, тьютора, модератора в індивідуальній освітній траєкторії дитини. Чи потрібні, на Ваш погляд, подібні зміни у вищій школі? Свою думку обґрунтуйте.*

2. Сутність педагогічної майстерності викладача закладу вищої освіти, її складники.

3. Поняття педагогічної техніки викладача. Характеристика внутрішньої техніки викладача. Способи формування внутрішньої техніки викладача.

4. Характеристика зовнішньої техніки викладача. Структура невербальних засобів комунікації.

Практичні завдання:

- *Визначте роль невербальних засобів у діяльності викладача.*
- *Сформулюйте правила жестикуювання для викладача закладу вищої освіти.*

5. Сутність педагогічного спілкування науково-педагогічного працівника. Його особливості, функції, види та стилі.

Практичні завдання:

• *Визначте сутність правила «піднось» у спілкуванні викладача і студента. Запропонуйте інші, важливі, з Вашої точки зору, правила спілкування викладача зі студентами.*

• *Визначте шляхи конструктивного подолання науково-педагогічними працівниками а) бар'єрів у спілкуванні; б) розв'язання конфліктів у взаємодії зі здобувачами вищої освіти.*

✎ *Розробіть схематичну модель фахівця-викладача закладу вищої освіти.*

✎ *Проаналізуйте педагогічну ситуацію №№ 35–58 (на вибір), визначте варіанти її розв'язання.*

✎ *Спираючись на власний досвід, самостійно опишіть педагогічну ситуацію (за темами №№ 9–10). Сформулюйте педагогічну задачу, визначте шляхи її розв'язання.*

📖 ЛІТЕРАТУРА

Обов'язкова:

1. **Закон України** «Про вищу освіту». URL : <http://zakon4.rada.gov.ua/lows/show/1556-18>
2. **Закон України** «Про освіту». URL : www.golos.com.ua/article/294010 (Стаття 54).
3. **Кан-Калик В. А.** Учителю о педагогическом общении: Кн. для учителя // Педагогічна майстерність: Хрестоматія: Навч. посібник / Упоряд.: І. А. Зязюн, Н. Г. Базилевич, Т. П. Дмитренко. Київ : Вища школа, 2006. С. 175–181.

4. **Кудіна В. В.**, Соловей М. І., Спіцин Є. С. Педагогіка вищої школи. 3-є вид., допов. і переробл. Київ : Ленвіт, 2009. Тема 6.
5. **Макаренко А. С.** Деякі висновки з мого педагогічного досвіду. Про мій досвід / А. С. Макаренко // Педагогічна майстерність: Хрестоматія: Навч. посібник / Упоряд.: І. А. Зязюн, Н. Г. Базилевич, Т. Г. Дмитренко та ін.; За ред. І. А. Зязюна. Київ : СПД Богданова А. М., 2008. С. 27–73.
6. **Нова українська школа:** Концептуальні засади реформування середньої школи. URL : [mon.gov.ua/новини% 202016/12/05/Konceptziya.pdf](http://mon.gov.ua/новини%202016/12/05/Konceptziya.pdf)
7. **Педагогічна майстерність:** Підручник / І. А. Зязюн, Л. В. Крамущенко, І. Ф. Кривонос та ін., За ред. І. А. Зязюна. 2-ге вид., допов. і переробл. Київ : Вища школа, 2004. С. 10–41, 186–203.
8. «**Про затвердження** професійного стандарту на групу професій «Викладачі закладів вищої освіти». Наказ Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства від 23.03.2021 р. № 610. URL: https://ru.osvita.ua/legislation/Vishya_osvita/81949/

Додаткова:

1. **Буряк В.** Викладач університету: вимоги до особистісних і професійних рис // Вища школа. 2010. № 3–4. С.11–18.
2. **Васянович Г. П.** Педагогічна етика : Навч.-метод посіб. для викл. і студ. ВНЗ. Львів : Норма, 2005. 343 с.
3. **Виноградова В. Є.**, Юрченко В. І. Психологія вищої школи: Практикум : навч. посіб. Київ : Ліра-К, 2020. 296 с.
4. **Головенкін В. П.** Педагогіка вищої школи. 2-е вид., переробл. і доповн. Київ: КПП імені Ігоря Сікорського, 2019. 290 с.
5. **Данилова Г. С.** Педагогічне вдосконалення як акмеологічний синтез якостей і діяльності педагога // Творча особистість учителя: проблеми теорії, практики: Зб. наук. праць. Київ : НПУ, 2005. С. 14–17.
6. **Кайдалова Л. Г.**, Щокіна Н. Б., Вахрушева Т. Ю. Педагогічна майстерність викладача: навч. посібник. Харків : Вид-во НФаУ, 2009. 139 с.
7. **Мачинська Н.**, Федорович А., Яремчук Н. Основи педагогічної майстерності: навч.-метод. посіб. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2020. 286 с.
8. **Нечепоренко Л. С.** Педагогічна майстерність: [монографія]. Харків : ХНУ, 2009. 276 с.
9. **Прищак М. Д.**, Залюбівська О. Б. Педагогіка, психологія та методика викладання у вищій школі: курс лекцій. Вінниця : ВНТУ, 2019. 150 с.
10. **Сиротіна О.** Дослідження змін у парадигмі підготовки викладача вищої школи США // Вища школа. 2011. № 2. С. 99–106.
11. **Слободянська О. А.**, Савчук З. С. Аналіз сприйняття студентами іміджу викладача // Актуальні проблеми педагогіки, психології та професійної освіти. 2016. № 1. С. 28–32.
12. **Холковська І. Л.**, Волошина О. В., Губіна С. І. Основи педагогічної майстерності. Вінниця: Твори, 2019. 240 с.
13. **Юрченко В. І.**, Кудіна В. В. Психологія вищої школи: Курс лекцій. Київ : КСУ, 2004. С. 123–132.

ОГЛЯДОВЕ ЗАНЯТТЯ ДЛЯ МАГІСТРАНТІВ ЗАОЧНОЇ ФОРМИ ЗДОБУТТЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Тема: Дидактика. Освітній процес. Психолого-дидактичні основи процесу навчання. Зміст освіти. Форми організації навчання, методи та засоби навчання. Діагностика результатів навчання

1. Дидактика як розділ педагогіки вищої освіти. Структура освітнього процесу. Курсова, предметна, кредитно-модульна системи організації навчального процесу. Навчальний процес, його функції і компоненти.

Практичні завдання:

- Сформулюйте під час вивчення теоретичного матеріалу теми низку проблемних питань до одногрупників. Підготуйте свої варіанти відповідей.
- Визначте позитивні й спірні, на Ваш погляд, сторони кредитно-модульної системи організації навчального процесу.

2. Особливості формування змісту вищої освіти. Стандарти вищої освіти, їх складники. Освітня програма, навчальний план, робочий навчальний план, робоча програма навчальної дисципліни.

Практичні завдання:

- У чому, на Вашу думку, відмінність між традиційним і сучасним компетентнісним підходами до визначення змісту освіти?
✎ Обґрунтуйте важливість формування *soft skills* у структурі компетентностей майбутнього фахівця з вищою освітою. Виокреміть ті з них, які вважаєте найбільш значущими.

3. Поняття форм здобуття освіти, форм навчання та форм організації навчання у вищій освіті. Загальна характеристика лекційно-семінарської системи навчання. Лекція як провідна форма організації та метод навчання. Підготовка, організація та методика читання лекцій.

Практичні завдання:

- Визначте сутність і перспективи розвитку дистанційної освіти в Україні.
- Визначте переваги та недоліки лекційного викладання в закладі вищої освіти. Окресліть шляхи їх подолання.

4. Структура та методика проведення семінарських і практичних занять. Критерії їх ефективності. Самостійна і наукова робота студентів, її основні форми, рівні та шляхи активізації.

Практичне завдання:

- ✎ Запропонуйте власний проєкт методики проведення практичного заняття або організації самостійної роботи студентів (за Вашим вибором).

5. Методи, прийоми, засоби навчання у вищій освіті.

Практичні завдання:

• Які методи, на Вашу думку, найбільш ефективні у викладанні предметів Вашого фаху на молодших і старших курсах при вивченні теоретичних і практичних дисциплін?

• * Наведіть приклади застосування інтерактивних методів навчання з дисциплін Вашого фаху.

• * Наведіть приклади ефективних, на Ваш погляд, методів навчання з різним дидактичним завданням, які використовуються у вищій освіті в умовах онлайн навчання (навчальна дисципліна – за Вашим вибором).

*Письмово виконується одне із позначених * завдань.*

6. Види, форми організації та методи контролю результатів навчання студентів, шляхи їх удосконалення. Система оцінювання результатів навчання студентів.

Практичні завдання:

 Порівняйте особливості системи оцінювання результатів навчання студентів у вищій школі України та країни, мову якої вивчаєте.

• Охарактеризуйте сутність формульованого оцінювання результатів навчання, визначеного Законом України «Про повну загальну середню освіту». Чи вважаєте Ви його актуальним для освітнього процесу вищої школи? Відповідь аргументуйте.

• Спираючись на статтю 42 Закону України «Про освіту», визначте власне розуміння сутності і норм академічної доброчесності.

ЛІТЕРАТУРА

Обов'язкова:

1. **Закон України** «Про вищу освіту». URL : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>
2. **Закон України** «Про освіту». URL : www.golos.com.ua/article/294010 (Розділ 4).
3. **Національна рамка кваліфікацій**. Постанова Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 р. № 1341 (в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 25 червня 2020 р. № 519. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1341-2011-%D0%BF#Text>
4. **Кудіна В. В.**, Соловей М. І., Спіцин Є. С. Педагогіка вищої школи. 3-тє вид., допов. і переробл. Київ : Ленвіт, 2009.
5. **«Про затвердження професійного стандарту на групу професій «Викладачі закладів вищої освіти»**. Наказ Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства від 23.03.2021 р. № 610. URL: https://ru.osvita.ua/legislation/Vishya_osvita/81949/

Додаткова:

1. **Алексюк А. М.** Педагогіка вищої освіти України. Київ : Либідь, 1998. С. 433–439.
2. **Бужиков Р.** Особливості інтелектуалізованого навчання іноземних мов у вищій школі // Вища освіта України. 2005. № 3. С. 88–91.
3. **Виноградова В. Є., Юрченко В. І.** Психологія вищої школи: Практикум : навч. посіб. Київ : Ліра-К, 2020. 296 с.
4. **Вітвицька С. С.** Практикум з педагогіки вищої школи: [підруч. за модульно-рейтинговою системою навчання]. 2-е вид. Київ : Центр навч. літ., 2011. 395 с.
5. **Головенкін В. П.** Педагогіка вищої школи. 2-е вид., переробл. і доповн. Київ: КПІ імені Ігоря Сікорського, 2019. 290 с.
6. **Ковтун С.** Інноваційні технології семінарських занять // Вища школа. № 11. С. 104–109.
7. **Мисечко О. Є.** Шляхи підвищення ефективності сучасної лекції // Нові технології навчання. Київ : НМЦ ВО, 2004. Вип. 36. С. 262–271.
8. **Прищак М. Д., Залюбівська О. Б.** Педагогіка, психологія та методика викладання у вищій школі: курс лекцій. Вінниця : ВНТУ, 2019. 150 с.
9. **Сікорський П., Колодій І.** Формування нових технологій навчання у закладах вищої освіти // Вища освіта України. 2019. № 2. С. 68–77.
10. **Сікорський П.** Принципи моделювання нових контрольних-оцінювальних систем і їх застосування у середніх і вищих навчальних закладах // Вища освіта України. 2016. № 2. С. 44–50.
11. **Скиба М. Є., Костогриз С. Г., Красильникова Г. В.** Моніторинг якості навчального процесу у вищому закладі освіти: [монографія]. Хмельницький : ХНУ, 2009. 219 с.
12. **Скнар О.** Модернізація форм і методів навчання студентів у контексті кредитно-модульної системи // Вища школа. 2006. № 3. С. 33–45.
13. **Слепкань З.** Наукові засади педагогічного процесу у вищій школі. Київ : НПУ, 2000. 210 с.
14. **Сметанський М.** Контроль за навчально-пізнавальною діяльністю студентів: проблеми, шляхи розв'язання // Вища школа. 2004. № 4. С. 63–68.
15. **Стрельников В. Ю., Брітченко І. Г.** Сучасні технології навчання у вищій школі. Полтава : ПУЕТ, 2013. 216 с.
16. **Шапран О. І., Новак О. М.** Педагогіка вищої школи : навч.-метод. посіб. Переяслав-Хмельницький (Київ. обл.) : Домбровська Я. М., 2018. 280 с.

ОРІЄНТОВНИЙ ПЕРЕЛІК ЗАВДАНЬ МОДУЛЬНОЇ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ

1. Визначте, яка із систем організації освітнього процесу є, на Ваш погляд, найбільш прийнятною для сучасної вітчизняної вищої освіти. Обґрунтуйте шляхи її подальшого розвитку.
2. Сутність, дидактичні засади компетентнісного підходу у вищій мовній освіті (на прикладі Вашої спеціальності).

3. Проаналізуйте спільні й відмінні риси кредитно-модульної системи організації навчального процесу в сучасній вітчизняній і зарубіжній вищій мовній освіті (на прикладі Вашої спеціальності).
4. Охарактеризуйте стан, проблеми та обґрунтуйте шляхи подальшого розвитку кредитно-модульної системи організації навчального процесу в Київському національному лінгвістичному університеті.
5. Охарактеризуйте дистанційну освіту як сучасну освітню технологію у вищій мовній освіті (на прикладі Вашої спеціальності).
6. Охарактеризуйте шляхи вдосконалення форм організації навчання у вищій освіті (на прикладі Вашого факультету). Запропонуйте інноваційні форми організації вищої мовної освіти.
7. Визначте шляхи вдосконалення методів, прийомів, засобів навчання у вищій освіті (на прикладі предметів Вашої спеціальності). Запропонуйте інноваційні технології навчання у вищій мовній освіті.
8. Запропонуйте власний проєкт методики проведення ідеальної лекції в закладі вищої мовної освіти (на прикладі конкретного предмета з Вашої спеціальності).
9. Запропонуйте власний проєкт методики проведення ідеального семінарського заняття в закладі вищої мовної освіти (на прикладі конкретного предмета з Вашої спеціальності).
10. Визначте ставлення студентів до лекційного методу навчання та охарактеризуйте шляхи вдосконалення методики проведення лекцій у сучасному закладі вищої освіти (на прикладі конкретного предмета з Вашої спеціальності).
11. Запропонуйте власний проєкт методики проведення ідеального семінарського заняття в сучасному закладі вищої мовної освіти (навчальна дисципліна – на вибір студента).
12. Охарактеризуйте стан, основні проблеми проведення семінарських занять у закладі вищої освіти та визначте шляхи підвищення ефективності їх організації (на прикладі конкретного предмета з циклу фундаментальних дисциплін Вашої спеціальності).
13. Охарактеризуйте стан, основні проблеми проведення практичних занять з іноземної мови в сучасному закладі вищої мовної освіти та визначте шляхи підвищення ефективності їх організації (на прикладі Вашого факультету).
14. Охарактеризуйте проблеми та обґрунтуйте шляхи підвищення ефективності самостійної роботи студентів у сучасному закладі вищої мовної освіти (на прикладі Вашої спеціальності).
15. Інформаційно-комунікаційні технології як засіб підготовки майбутніх фахівців (на прикладі Вашої спеціальності).
16. Охарактеризуйте проблеми та обґрунтуйте шляхи підвищення ефективності організації науково-дослідної роботи студентів (на прикладі Вашого факультету).

17. Охарактеризуйте проблеми та обґрунтуйте шляхи підвищення ефективності системи практичної підготовки студентів у сучасному закладі вищої мовної освіти (на прикладі Вашої спеціальності).
18. Охарактеризуйте проблеми та обґрунтуйте шляхи підвищення ефективності системи оцінювання, зокрема й в умовах онлайн навчання, результатів навчання студентів у вищій освіті (на прикладі Вашої спеціальності).
19. Опишіть психолого-педагогічні проблеми проведення заліків та іспитів у сучасному закладі вищої мовної освіти в умовах кредитно-модульної системи організації навчального процесу. Запропонуйте шляхи вдосконалення цих методів контролю результатів навчання студентів (на прикладі Вашої спеціальності).
20. Охарактеризуйте сучасний стан, основні проблеми, визначте шляхи підвищення ефективності виховного процесу в сучасному закладі вищої освіти (на прикладі Вашого факультету).
21. Запропонуйте власний проєкт створення сприятливого психологічного клімату в студентській академічній групі (на прикладі Вашого факультету).
22. Охарактеризуйте власне розуміння технології формування колективу в студентській академічній групі (на прикладі конкретного курсу Вашого факультету).
23. Запропонуйте власний проєкт системи (мета, завдання, зміст, форми організації, методи, прийоми, засоби, результати) виховної роботи куратора сучасного закладу вищої освіти (на прикладі Вашого факультету).
24. Охарактеризуйте сучасний стан, основні проблеми та опишіть шляхи розвитку студентського самоврядування в закладі вищої освіти (на прикладі КНЛУ).
25. Охарактеризуйте зміст і напрями формування педагогічної майстерності майбутнього викладача закладу вищої мовної освіти (на прикладі Вашого факультету).
26. Охарактеризуйте напрями формування педагогічної майстерності й підвищення рівня професіоналізму майбутнього вихователя-куратора академічної групи в сучасному закладі вищої мовної освіти (на прикладі Вашого факультету).
27. Охарактеризуйте стан і шляхи поліпшення практичної мовної підготовки майбутнього викладача закладу вищої мовної освіти (на прикладі Вашої спеціальності).
28. Охарактеризуйте стан і шляхи поліпшення теоретичної мовної підготовки майбутнього викладача закладу вищої мовної освіти (на прикладі Вашої спеціальності).
29. Охарактеризуйте стан і шляхи поліпшення психолого-педагогічної фахової підготовки майбутнього викладача закладу вищої мовної освіти (на прикладі Вашої спеціальності).

30. Розробіть модель ідеального, з Вашої точки зору, викладача закладу вищої мовної освіти (на прикладі Вашої спеціальності).
31. Розробіть модель ідеального, з Вашої точки зору, куратора студентської академічної групи закладу вищої мовної освіти (на прикладі Вашого факультету).
32. Охарактеризуйте стан, основні проблеми та обґрунтуйте шляхи підвищення ефективності організації педагогічної практики в умовах сучасного закладу вищої мовної освіти (на прикладі Вашої спеціальності).
33. Охарактеризуйте стан, основні проблеми та обґрунтуйте шляхи підвищення ефективності організації перекладацької практики в умовах сучасного закладу вищої мовної освіти (на прикладі Вашої спеціальності).

Вимоги до МКР: обсяг – до 5 сторінок друкованого тексту (до 10 тис. знаків або до 15 слайдів мультимедійної презентації, термін виконання – 5 календарних днів.

Виконана модульна контрольна робота має містити такі складники:

- *теоретичну частину (обґрунтування актуальності, визначення суті та особливостей запропонованої до вивчення проблеми);*
- *прикладну, що полягає в характеристиці конкретних шляхів реалізації запропонованих ідей у практику освітнього процесу сучасного закладу вищої освіти;*
- *список використаної літератури (мінімум п'ять джерел), обов'язкове посилання на використані джерела в змісті роботи.*

Оцінка за модульну контрольну роботу виставляється з урахуванням захисту магістрантом виконаного завдання під час семінарсько-практичного заняття за відповідною темою.

Критерії оцінювання:

- 45–50 балів** виставляються за умови відповідності змісту виконаної роботи запропонованій темі, дотримання оптимального обсягу; повноти, логічності, послідовності викладу; самостійності в судженнях; відповідності вимогам культури письмового мовлення; достатнього списку використаної літератури, наявності посилань на неї в тексті МКР; презентації змісту виконаної роботи на семінарсько-практичному занятті.
- 37–44 бали** виставляються за умови, що відповідь, представлена в роботі, повна, логічна, послідовна за змістом і викладом; має достатній обсяг; однак у роботі наявні незначні недоліки в розв'язанні теоретичних і практичних завдань; рівень креативності й самостійності в судженнях недостатній; список використаної літератури повний, є посилання на неї в тексті МКР; зміст виконаної роботи презентовано на семінарсько-практичному занятті.
- 30–36 балів** виставляються за умови, що відповідь, викладена в роботі, неповна, є неточності і прогалини у висвітленні проблеми,

недостатній її прикладний рівень і рівень самостійності суджень; є мовні помилки. Список використаної літератури недостатній, посилання на неї непослідовні. Зміст виконаної роботи презентовано на семінарсько-практичному занятті.

1–29 балів виставляються за умови відсутності вичерпної відповіді з обраної теми, наявності прогалин і грубих фактологічних помилок, що свідчать про поверховість знань студента. Відсутні самостійні висновки та творчий підхід до вирішення проблеми. Значна кількість мовних помилок. Список використаної літератури недостатній або відсутній, посилань на неї мало або вони відсутні.

СИСТЕМА КОНТРОЛЮ З ДИСЦИПЛІНИ ПЕДАГОГІКА І ПСИХОЛОГІЯ ВИЩОЇ ШКОЛИ

Курс **Педагогіка і психологія вищої школи** складається з одного організаційного модуля, підсумковий контроль проводиться у формі заліку.

До структури модуля входять:

- а) аудиторна робота студента;
- б) виконання тестових завдань (якщо вони виконувалися студентами семінарської групи);
- в) самостійна робота студента;
- г) модульна контрольна робота.

Поточне оцінювання всіх видів навчальної діяльності кожного магістранта (аудиторна робота та самостійна робота (письмові завдання), виконання тестових завдань здійснюється за **десятибальною шкалою (від 0 до 10 балів)**. У кінці вивчення навчального матеріалу модуля викладач виставляє окремо бали за: 1) аудиторну роботу; 2) виконання самостійних письмових завдань – як середнє значення усіх поточних оцінок з кожного із зазначених видів роботи студента з округленням до цілого числа. Ці оцінки множимо на 2 ($10 \times 2 = 20$). Таким чином, сума балів (максимум $20 + 20 = 40$) за зазначені види роботи накопичується в рейтинговому «кошику» студента.

У кінці вивчення навчального матеріалу курсу викладач виводить середнє значення усіх поточних оцінок за виконання студентом тестових завдань з округленням до цілого числа (максимум 10 балів). Визначений середній бал за виконання тестових завдань додається до попередньо зароблених студентом балів за аудиторну і самостійну роботу ($20 + 20 + 10 = 50$).

У разі, якщо тестові завдання студентами не виконувалися, середні бали за аудиторну роботу та виконання самостійних робіт множимо на коефіцієнт 2,5 ($10 \times 2,5 = 25$). Таким чином, сума балів (максимум $25 + 25 = 50$) за зазначені види роботи накопичується в рейтинговому «кошику» студента.

Модульна контрольна робота завершує вивчення студентами навчального матеріалу дисципліни. Оцінюється у 50-бальній системі (від 0 до 50 балів). Отримане число **50** є максимальним рейтинговим балом за виконання МКР.

Максимальний рейтинг магістранта за модуль становить **100** балів.

Критерії оцінювання аудиторної роботи магістрантів

Рівень активності магістранта на семінарсько-практичному занятті оцінюється за **10-бальною** шкалою:

- 10 балів** – виставляється за повну, ґрунтовну, безпомилкову відповідь з елементами творчості, вияв власного ставлення; за суттєві доповнення до відповідей інших студентів, які є свідченням систематичної підготовки магістранта до заняття;
- 9 балів** – виставляється за повну, ґрунтовну, безпомилкову відповідь з елементами творчості, вияв власних суджень; за суттєві доповнення до відповідей інших студентів, які є свідченням систематичної підготовки магістранта до заняття, однак у відповіді магістрант припускається незначних помилок;
- 8 балів** – виставляється за наявності переважно повної і ґрунтовної відповіді, допущені неточності не мають суттєвого значення. Доповнення є свідченням систематичної підготовки магістранта, але виявляють репродуктивні знання, а не узагальнення, власні судження тощо;
- 7 балів** – студент знає істотні ознаки понять, явищ, закономірностей, зв'язків між ними, самостійно застосовує знання в стандартних ситуаціях, володіє розумовими операціями, вміє робити висновки, однак припускається помилок у визначеннях, характеристиках, класифікаціях;
- 6 балів** – виставляється за неповну, неточну відповідь, за доповнення до відповідей інших студентів, які є здебільшого фрагментарними, не містять елементів самостійності, творчості;
- 5 балів** – виставляється за фрагментарну відповідь, за уміння розв'язувати завдання виключно за зразком;
- 4 бали** – виставляється за схематичну відповідь з грубими помилками, наявні прогалини у знаннях;
- 3 бали** – за відповідь, що демонструє початкові уявлення магістранта про предмет вивчення.
- і менше**

Якщо магістрант не відвідав семінарсько-практичне заняття модуля, йому виставляється **0 балів** за аудиторну роботу на цьому занятті.

У випадку, якщо магістрант не відвідав хоча б одне семінарсько-практичне заняття, він не допускається до заліку, якщо пропущене (пропущені) заняття не відпрацьовані.

Критерії оцінки письмових практичних завдань з позааудиторної самостійної роботи

Письмові практичні завдання оцінюються за **10-бальною** шкалою:

- 10 балів** – виставляється за бездоганне виконання практичного завдання, самостійність висновків, вияв творчості, вміння висловити і обґрунтувати власну точку зору на проблему, що розглядається;
- 9 балів** – виставляється за бездоганне виконання практичного завдання, самостійність висновків, вияв творчості, вміння висловити і обґрунтувати власну точку зору на проблему, що розглядається, однак допущені стилістичні та граматичні помилки;
- 8 балів** – виставляється за ґрунтовну, повну відповідь, але вона містить певні неточності та є недостатньо самостійною в обґрунтуванні висновків;
- 7 балів** – виставляється за ґрунтовну, повну відповідь, але вона містить певні неточності та є недостатньо самостійною в обґрунтуванні висновків, матеріал відповіді недостатньо структурований, допущені стилістичні та граматичні помилки;
- 6 балів** – виставляється за умови розкриття завдання, але неповну, неточну відповідь, за продемонстрований недостатній рівень (або відсутність) логічності, обґрунтованості, самостійності, творчого підходу у розв'язанні проблеми;
- 5 балів** – виставляється за умови розкриття завдання, але неповну, неточну відповідь, за продемонстрований низький рівень (або відсутність) логічності, обґрунтованості, самостійності, творчого підходу у вирішенні проблеми; за низький рівень умінь виокремлювати основну і додаткову інформацію; допущені фактичні, граматичні та стилістичні помилки;
- 4 бали** – виставляється за допущення грубих помилок, за поверховість, фрагментарність відповіді, несамостійність висновків;
- 3 бали** – виставляється за елементарну або несамостійну відповідь
- і менше** (завдання списане), велику кількість фактичних, граматичних, стилістичних тощо помилок.

Якщо магістрант не виконав завдання з позааудиторної самостійної роботи, йому виставляється **0 балів** за це завдання.

Після закінчення вивчення курсу виводиться **середнє значення оцінок**, отриманих магістрантом за виконання кожної теми модуля.

ПІДСУМКОВИЙ КОНТРОЛЬ

Вивчення навчальної дисципліни **Педагогіка і психологія вищої школи** завершується складанням заліку.

Залік з курсу Педагогіка і психологія вищої школи

Метою заліку є перевірка рівня успішності засвоєння магістрантами теоретичних основ курсу та оволодіння ними практичними вміннями організації власної педагогічної діяльності.

Максимальний семестровий рейтинговий бал магістранта становить **100 балів**. Підсумкова оцінка «**зараховано**» та оцінка за шкалою ЄКТС є сумою балів за навчальну роботу студента протягом семестру та бала за МКР і виставляється так:

90 – 100 балів – A	} « зараховано »
82 – 89 балів – B	
75 – 81 бал – C	
66 – 74 бали – D	
60 – 65 балів – E	

Усі магістранти, які мають з навчальної дисципліни семестровий рейтинговий бал **60 і більше**, отримують оцінку про залік «**зараховано**» і відповідно до набраних балів – оцінку за шкалою ЄКТС без складання заліку.

Магістранти, які мають семестровий рейтинговий бал з дисципліни **59 балів і менше**, складають залік і в разі успішного складання, їм виставляється оцінка «**зараховано**» в національній шкалі, а в шкалі ЄКТС – **E** та бал **60**.

Оцінка «**зараховано**» виставляється за знання загальних основ педагогіки і психології вищої освіти, теоретичних основ освітнього процесу у ЗВО, обов'язкової літератури; виконання всіх письмових самостійних завдань, визначених у планах семінарсько-практичних занять, та уміння розв'язувати практичні завдання освітнього процесу у вищій школі, а також успішне виконання завдання МКР.

Оцінка «**не зараховано**» виставляється магістрантам, які не виконали обов'язкових письмових самостійних завдань, не виявили ґрунтовних знань з предмета, лише поверхово обізнані з обов'язковою літературою з курсу; не оволоділи уміннями розв'язувати практичні завдання, що виникають в освітньому процесі закладу вищої освіти; не дали вичерпної відповіді на основні та додаткові запитання викладача. При отриманні оцінки «**не зараховано**» рейтинговий бал магістранта з дисципліни та оцінка за шкалою ЄКТС виставляється так: **59 балів і менше – FX – «не зараховано»**.

Під час вивчення навчальної дисципліни Педагогіка і психологія вищої школи всі студенти зобов'язані неухильно дотримуватися положення про академічну доброчесність здобувачів вищої освіти Київського національного лінгвістичного університету (перший (бакалаврський) і другий (магістерський) рівні вищої освіти; денна і заочна форми здобуття освіти). Дотримання академічної доброчесності здобувачами вищої освіти передбачає:

- самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання;
- посилення на джерела інформації в разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей;
- дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права;
- надання достовірної інформації про результати власної навчальної, наукової (творчої) діяльності, використанні методики досліджень і джерела інформації.

Відповідно до чинного законодавства порушенням академічної

доброчесності вважається академічний плагіат, самоплагіат, фабрикація, фальсифікація, списування, обман, хабарництво, необ'єктивне оцінювання, шахрайство, пропонування чи отримання неправомірної винагороди за оцінювання результатів успішності завдань освітнього процесу, використання родинних або службових зв'язків за отримання позитивної або вищої оцінки під час проходження будь-якого виду контролю знань.

У разі виявлення факту порушення студентом академічної доброчесності **безпосередньо під час** проходження поточного, модульного і семестрового контролю чи при перескладанні академічної заборгованості науково-педагогічний працівник (екзаменаційна комісія) припиняє проходження здобувачем вищої освіти контролю, йому / їй і всім присутнім у навчальній аудиторії повідомляється про встановлення факту порушення академічної доброчесності, розкривається сутність цього факту.

Науково-педагогічний працівник (екзаменаційна комісія) згідно зі встановленими кафедрою педагогіки, методики викладання іноземних мов та інформаційно-комунікаційних технологій критеріями оцінювання виставляє студентові, який порушив / яка порушила академічну доброчесність, **0 (нуль)** балів (у 100-бальній шкалі) чи / і оцінку «**незадовільно**» в 4-бальній системі за проходження того чи того контролю. Не пізніше наступного робочого дня науково-педагогічний працівник (екзаменаційна комісія) письмово інформує завідувача кафедри і декана факультету про факт порушення академічної доброчесності, обставини виявлення цього факту.

У разі виявлення факту порушення студентом академічної доброчесності **під час перевірки письмових робіт** поточного, модульного і семестрового контролю результатів навчання чи при перескладанні студентами академічної заборгованості (за відсутності здобувача вищої освіти) науково-педагогічний працівник (екзаменаційна комісія) згідно зі встановленими кафедрою педагогіки, методики викладання іноземних мов та інформаційно-комунікаційних технологій критеріями оцінювання виставляє студентові, який порушив / яка порушила академічну доброчесність, **0 балів** (у 100-бальній шкалі) чи / і оцінку «**незадовільно**» в 4-бальній системі за проходження того чи того контролю. Не пізніше наступного робочого дня науково-педагогічний працівник (екзаменаційна комісія) повідомляє безпосередньо здобувачеві вищої освіти про факт порушення академічної доброчесності, а також письмово інформує завідувача кафедри і декана факультету про факт порушення академічної доброчесності, обставини виявлення цього факту.

ОРІЄНТОВНІ ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ З ДИСЦИПЛІНИ ПЕДАГОГІКА І ПСИХОЛОГІЯ ВИЩОЇ ШКОЛИ

1. Предмет і завдання педагогіки і психології вищої школи як галузевої науки, її основні категорії.
2. Методи наукових психолого-педагогічних досліджень у педагогіці вищої школи. Наведіть варіанти їх застосування у практиці.
3. Закономірності й принципи вищої освіти.

4. Пріоритетні напрями державної політики щодо розвитку освіти в Україні. Принципи державної політики в галузі вищої освіти.
5. Закони України «Про освіту» та «Про вищу освіту» про структуру вищої освіти в Україні.
6. Сутність ступеневої освіти в Україні. Рівні та ступені вищої освіти, їх характеристика.
7. Типи закладів вищої освіти, мета і головні завдання їх діяльності.
8. Шляхи реформування вищої освіти в Україні, вдосконалення освітнього процесу у закладах вищої освіти.
9. Модернізація вищої освіти України в рамках входження до Болонського процесу.
10. Структурні та змістові особливості організації вищої освіти в різних країнах світу.
11. Дидактика, її основні категорії.
12. Поняття про освітній процес. Типи освітнього процесу у ЗВО.
13. Психолого-дидактичні основи процесу навчання.
14. Функції освітнього процесу, їх взаємозв'язок.
15. Рушійні сили та закономірності навчального процесу. Мотивація навчальної діяльності студентів.
16. Принципи навчання у вищій освіті.
17. Структурні компоненти навчального процесу.
18. Поняття змісту вищої освіти, характеристика його структурних компонентів. Стандарти вищої освіти.
19. Нормативні документи, які забезпечують організацію освітнього процесу у вищій школі. Освітня програма, навчальний план, робоча програма навчальної дисципліни.
20. Форми навчання у закладах вищої освіти та їх особливості.
21. Методи навчання, їх класифікація. Прийоми навчання.
22. Засоби навчання. Традиційні засоби навчання. Місце і роль нових інформаційних технологій серед засобів навчання.
23. Форми організації навчання у закладі вищої освіти.
24. Лекція в закладі вищої освіти, вимоги до неї.
25. Семінарські та практичні заняття, вимоги до них.
26. Дистанційна освіта як нова освітня технологія. Дистанційна освіта за кордоном, перспективи її розвитку в Україні.
27. Самостійна навчальна робота студентів, її мета, завдання та типологія.
28. Науково-дослідна робота студентів, її види та форми. Шляхи вдосконалення науково-дослідної роботи студентів у ЗВО.
29. Загальні вимоги до підготовки курсових, кваліфікаційних робіт.
30. Діагностика результатів навчання студентів. Сутність і функції контролю знань, умінь та інших компетентностей студентів. Педагогічні вимоги до контролю в освітньому процесі.
31. Критерії оцінювання знань, умінь та інших компетентностей студентів.
32. Система контролю успішності студентів, її переваги і недоліки.

33. Психолого-педагогічні проблеми проведення заліків та іспитів в умовах кредитно-модульної системи організації навчального процесу.
34. Система виховної роботи у ЗВО. Психолого-педагогічні засади сучасної концепції виховання студентів.
35. Цілі, завдання, принципи виховання в сучасному закладі вищої освіти.
36. Зміст виховання студентської молоді, характеристика основних напрямів.
37. Класифікація методів виховання в сучасному закладі вищої освіти.
38. Роль студентської академічної групи у вихованні студентів.
39. Основні напрями діяльності куратора студентської академічної групи.
40. Місце студентського самоврядування в освітньому процесі сучасного закладу вищої освіти.
41. Методика вивчення особистості студента і написання психолого-педагогічної характеристики на нього.
42. Методика вивчення колективу академічної групи та складання психолого-педагогічної характеристики на неї.
43. Функції, зміст, структура діяльності викладача сучасного закладу вищої освіти.
44. Педагогічна майстерність викладача сучасного закладу вищої мовної освіти, її структура.
45. Шляхи формування педагогічної майстерності майбутнього викладача сучасного закладу вищої мовної освіти.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ З ДИСЦИПЛІНИ ПЕДАГОГІКА І ПСИХОЛОГІЯ ВИЩОЇ ШКОЛИ

1. Нормативні документи в галузі освіти

1. *Закон України* «Про освіту». URL : www.golos.com.ua/article/294010
2. *Закон України* «Про вищу освіту». URL : zakon.rada.gov.ua/go/1556-18
3. *Конституція України* (статті 23, 52, 53). URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
4. **Концепція** національного виховання студентської молоді // Освіта і управління. 2009. Т. 12. № 2. С. 80–82.
5. **Концепція** національно-патріотичного виховання дітей та молоді. URL : http://osvita.ua/legislation/Ser_osv/47154/
5. **Національна** програма виховання дітей та учнівської молоді в Україні // Освіта України. 2004. 3 грудня. С. 6–10.
6. **Національна** рамка кваліфікацій. Постанова Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 р. № 1341(в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 25 червня 2020 р. № 519). URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1341-2011-%D0%BF#Text>
7. **Національна стратегія** розвитку вищої освіти в Україні на 2022–2032 роки. URL : <http://www.mon.gov.ua/images/files/news/12/05/4455.pdf> 3
8. **Професійний** стандарт на групу професій «Викладачі закладів вищої освіти. Наказ Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського

2. Підручники, посібники, монографії

1. **Алексюк А. М.** Педагогіка вищої освіти України: Історія. Теорія: підручник для студ., асп. та мол. викл. вузів. Київ : Либідь, 1998. 558 с.
2. **Виноградова В. Є., Юрченко В. І.** Психологія вищої школи: Практикум : навч. посіб. Київ : Ліра-К, 2020. 296 с.
3. **Вітвицька С. С.** Основи педагогіки вищої школи: підруч. за модульно-рейтинговою системою навч. для студ. магістратури. 2-е вид. Київ : Центр учбової літератури, 2011. 384 с.
4. **Головенкін В. П.** Педагогіка вищої школи. 2-е вид., переробл. і доповн. Київ: КПП імені Ігоря Сікорського, 2019. 290 с.
5. **Зеленов Є. А., Стюпіна О. А.** Виховання студентської молоді в умовах глобалізації : [монографія]. Луганськ : Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2010. 288 с.
6. **Інноваційні педагогічні технології: теорія і практика використання у вищій школі** : [монографія] / І. І. Доброскок, В. П. Коцур, С. О. Нікітчина та ін. Переяслав-Хмельницький, 2008. 284 с.
6. **Кайдалова Л. Г., Щокіна Н. Б., Вахрушева Т. Ю.** Педагогічна майстерність викладача: навч. посібник. Харків : Вид-во НФаУ, 2009. 139 с.
8. **Кудіна В. В., Соловей, Є. С. Спіцин Є. С.** Педагогіка вищої школи. 3-є вид., допов. і переробл. Київ : Ленвіт, 2009. 209 с.
9. **Левківський К.** Вища освіта в Україні у роки незалежності // Вища школа. 2019. № 11. С. 7–38.
10. **Левченко Т. І.** Концептуальна парадигма розвитку вищої освіти : монографія. Вінниця : Нова книга, 2017. 344 с.
11. **Похресник А.** Стратегія реформування вищої освіти України в контексті нових інформаційних викликів // Вища освіта України. 2019. № 3. С. 21–27.
12. **Прищак М. Д., Залюбівська О. Б.** Педагогіка, психологія та методика викладання у вищій школі: курс лекцій. Вінниця : ВНТУ, 2019. 150 с.
13. **Скиба М. Є., Костогриз С. Г., Красильникова Г. В.** Моніторинг якості навчального процесу у вищому закладі освіти: монографія. Хмельницький : ХНУ, 2009. 219 с.
14. **Соловей М. І., Демчук В. С.** Виховна діяльність в університеті: навчальний посібник. Київ : Вид. центр КНЛУ, 2016. 426 с.
15. **Соловей М. І., Спіцин Є. С., Кудіна В. В.** Методологія та технологія науково-педагогічних досліджень: посіб. для студ. вищих навч. закладів. Вид. 2-ге, переробл. і доп. Київ : Ленвіт, 2009. 192 с.
16. **Стрельніков В. Ю., Брітченко І. Г.** Сучасні технології навчання у вищій школі. Полтава : ПУЕТ, 2013. 216 с.
17. **Шапран О. І., Новак О. М.** Педагогіка вищої школи : навч.-метод. посіб. Переяслав-Хмельницький (Київ. обл.) : Домбровська Я.М., 2018. 280 с.
18. **Юрченко В. І., Кудіна В. В.** Психологія вищої школи: Курс лекцій. Київ : КСУ, 2004. С. 123–132.

3. Зарубіжна педагогіка

1. **Василенко І. В.** Гражданское воспитание студентов и школьников средствами самоуправления (зарубежный опыт): науч.-метод. пособ. Донецк: АРТ-Пресс, 2007. 191 с.
2. **Вища освіта:** Болонський процес: навч. пос. для студ. вищ. навч. закл. / М. Ф. Дмитриченко та ін. Київ, 2006. 440 с.
3. **Галус О. М., Шапошнікова Л. М.** Порівняльна педагогіка: навч. посіб. Київ : Вища школа, 2006. 215 с.
4. **Матвієнко О. В.** Стратегії розвитку середньої освіти у країнах Європейського Союзу. Київ : Ленвіт, 2005. С. 112–125.
5. **Модернізація** вищої освіти України і Болонський процес // Освіта України. 2004. 10 серпня.
6. **Сисоєва С. О., Кристопчук Т. Є.** Освітні системи країн Європейського Союзу : загальна характеристика : Навч. посіб. Рівне : Овід, 2012. С. 253–269.
7. **Сбруєва А. А.** Порівняльна педагогіка: навч. посіб. Суми : Ред.-вид. відділ СДПУ, 1999. 300 с.
8. **Ченіль М.** Порівняльна педагогіка. Дрогобич, 2010. 133 с.
9. **Albero, B.** (2014). La pédagogie à l'université entre numérisation et massification. Apports et risques d'une mutation. In G. Lameul & C. Loisy (Eds.), La pédagogie universitaire à l'heure du numérique. Questionnement et éclairage de la recherche (pp. 27–53). Brussels, Belgium: De Boeck.
10. **Diallo, I., & Maizonniaux, C.** (2016). Policies and pedagogies for students of diverse backgrounds. *International Journal of Pedagogies and Learning*, 11(3), 201–210. <https://doi.org/10.1080/22040552.2016.1279526>
11. **Jelena, Cingel Bodinet.** (2016). Pedagogies of the futures: Shifting the educational paradigms. *European Journal of Futures Research* volume 4, Article number: 21.

4. Інформаційні ресурси

1. **Глобальні** тенденції і проблеми розвитку освіти: наслідки для України: аналітична записка. Національний інститут стратегічних досліджень при Президентові України. URL: <http://www.niss.gov.ua/articles/1537/>.
2. **Державна** науково-педагогічна бібліотека України імені В. О. Сухомлинського НАПН України. URL: <http://www.library.edu-ua.net/id/485/>
3. **Електронна** бібліотека праць класиків педагогіки. URL : http://www.klex.ru/books/age_psychology/diary.rar
4. **Електронний** навчально-методичний посібник з історії педагогіки. URL : http://www.rsu.edu.ru/files/e-learning/Shetinina_History
5. **Зайченко І. В.** Історія зарубіжної педагогіки. Навчальний посібник. Київ : Видавничий Дім «Слово». 2010. 624 с. URL : http://megalib.com.ua/book/9_Istoriya_Hedagogiki_Kniga_1_Istoriya_zarybijnoi_pedagogiki.html

6. **Козацька І. В.** Історія зародження вищої освіти в Україні // е-журнал «Педагогічна наука: історія, теорія, практика, тенденції розвитку». 2010. № 3. URL : <file:///C:/Users/valeria/AppData/Local/Temp/Low/XPOK3RMM.htm>
7. **Педагогічний** словник. URL : <http://enc-dic.com/pedagogics>
8. **Портал** сучасних педагогічних ресурсів. URL:<http://www.intellect-invest.org.ua>

ЧАСТИНА 2. ПЕДАГОГІЧНІ СИТУАЦІЇ ТА ПЕДАГОГІЧНІ ЗАДАЧІ

Педагогічна діяльність складається з безлічі педагогічних ситуацій. Їх створюють як викладачі, так і студенти, спонтанно, випадково або спеціально, сплановано. Студент, запізнившись, заходить до аудиторії – уже ситуація. Студентка відмовляється відповідати – також ситуація. Або в ідальні студенти намагаються «пройти» поза чергою, демонстративно не помічаючи викладача, який якраз очікує на чергу. Педагогічна ситуація – не обов'язково конфлікт, але обов'язково суперечність між очікуваним і тим, що маємо в реальності.

Педагогічну ситуацію фахівці визначають як фрагмент педагогічної діяльності, що містить суперечності між досягнутим і бажаним рівнями навченості, вихованості окремих студентів і студентського колективу загалом, які викладач враховує, добираючи способи впливу, стимулюючи розвиток особистості.

Педагогічна ситуація – це певний стан педагогічної системи в конкретний проміжок часу. Поведінка педагога в ситуації, що склалася, залежить від мети виховання, його власної позиції, професійного володіння усім спектром методів і прийомів, а також алгоритмом розв'язання педагогічних задач.

Усвідомлюючи педагогічні ситуації, викладач формулює для себе педагогічні задачі.

Учені-психологи зазначають, що початком мисленнєвого процесу є проблемна ситуація. Мислити людина починає, коли в неї виникає потреба щось зрозуміти. Цією проблемною ситуацією визначається залучення особистості до мисленнєвого процесу, що завжди спрямований на розв'язання певної задачі [11, с. 98].

Поняття «задача» в науковій літературі визначається по-різному. Академік О. М. Леонтьєв, наприклад, писав, що дія, яка здійснюється, відповідає задачі, задача – це і є мета, що визначена за певних умов [8, с. 16]. Професор О. К. Тихомиров визначає задачу як мету, що задана в конкретних умовах і вимагає ефективного способу її досягнення [4, с. 12]. Л. О. Мільто визначив задачу як результат усвідомлення суб'єктом діяльності мети останньої, її умов і проблеми діяльності (проблеми задачі) [7, с. 8].

Отже, проблема задачі – це результат усвідомлення суперечності між метою задачі і невідомими шляхами досягнення бажаної мети (відсутність певної інформації або певних засобів для досягнення бажаної мети).

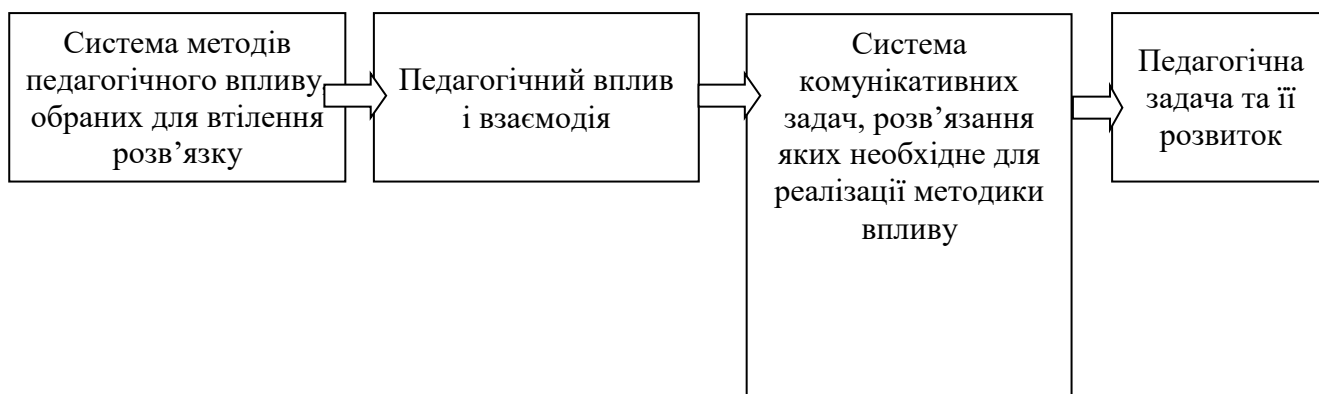
У педагогічній задачі, як і в будь-якій іншій взагалі, є дві сторони. Перша – відомий зміст (та сама педагогічна ситуація), друга – невідоме, тобто запитання: Як? Чому? Навіщо? Ці запитання пов'язані з виявом сутності фактів, явищ, процесів. Усвідомлення запитання означає, що суб'єкт педагогічної дії усвідомив обидва елементи: що маємо реально і що маємо знайти і здійснити.

Розв'язання задачі – це творча мисленнєва (мовленнєво-мисленнєва) і відповідна їй практична спільна діяльність викладача-вихователя і вихованця. Вирішити педагогічну задачу означає допомогти останньому піднятися з одного рівня на інший, вищий.

В. А. Кан-Калик пропонував похідною щодо педагогічної задачі вважати комунікативну задачу, яка впливає з першої і визначається нею. Можна сказати, що комунікативна задача є та сама педагогічна задача, але перекладена

мовою комунікації. Водночас комунікативна задача, реалізуючи задачу педагогічну, має допоміжний, інструментальний характер. Ось чому, організуючи конкретний педагогічний вплив, необхідно чітко уявляти способи його комунікативної реалізації. Педагогічна практика нерідко свідчить, зазначає учений, про те, що педагог, обираючи правильний метод впливу й об'єктивно оцінюючи ситуацію, часом не може комунікативно забезпечити сам вплив, тобто реалізувати певну систему спілкування практично.

В. А. Кан-Калик так пропонував вибудувати логіку педагогічного впливу, а точніше взаємодії:

«Проаналізуйте практику вашої роботи, – пропонує педагог, – і ви переконаєтесь, як важливо для педагога усвідомити комунікативні задачі – інструментальні компоненти своєї діяльності, наскільки яснішою стає модель подальшого впливу, а сам вплив буде виразнішим, яскравішим, точнішим...» [5, с. 176].

За змістом і характером педагогічні задачі доречно визначити так:

Стратегічні, тобто *довгострокові* (надзавдання досягнення педагогічного ідеалу, для їх здійснення потрібний час). Задачі стратегічного характеру – це, наприклад, формування світогляду, життєвої позиції, знань про закономірності засвоєння людиною об'єктивної реальності, принципів моралі, яких дотримуються.

Тактичні – це задачі щодо формування у студентів певних нових якостей і стійких станів (не знав – знає); вони виявляються в здатності до планування як своєї діяльності, так і вихованців, в умінні діагностувати ступінь розвитку культури студентів і прогнозувати зміни у ввіреній викладачеві педагогічній системі (наприклад, академічна група), керувати навчально-виховною діяльністю окремих студентів і студентських колективів тощо. Задачі тактичного характеру (наприклад, розробка етапів, способів і прийомів виховання відповідального ставлення студента до учіння) забезпечують етапи виконання стратегічної задачі і також здійснюються в певному часовому інтервалі, але в короткому.

Оперативні задачі – мають характер ситуативного реагування, наприклад, на прояви невихованості, нетактовності, відмови виконувати певну діяльність тощо. Оперативні задачі – це елементи розв'язання тактичних задач. Вони відрізняються тим, що їх цілі здійснюються негайно після їх виникнення.

Це здатність теоретично обґрунтовано і тому педагогічно доцільно інструментувати дію, застосовувати адекватні навчально-виховним ситуаціям раціональні методичні прийоми впливу на свідомість, почуття, волю і поведінку вихованців.

Ситуації частіше за все виникають стихійно, але уважний педагог, майстер спробує зробити так, щоб ситуація стала виховною, тобто мала позитивний педагогічний ефект.

Таким чином, ситуація не стане педагогічною задачею, якщо викладач її не помічає або ігнорує. Майстерність викладача полягає саме в умінні перетворити ситуацію на педагогічну задачу, тобто спрямувати зусилля, створити умови, наприклад, для перебудови стосунків. Варто застерегти викладачів-початківців від намагання розв'язувати кожен педагогічну ситуацію. У повсякденній діяльності закладу вищої освіти є величезні можливості для формування, розвитку кращих якостей студента. Однак часто результати цієї роботи є малопомітними через те, що педагоги нерішуче виходять за межі звичної, усталеної діяльності.

Отже, педагогічна ситуація стає задачею в умовах цілеспрямованої педагогічної діяльності. Педагогічна задача – це виявлені в освітньому процесі суперечності, які має врахувати педагог, стимулюючи, управляючи розвитком особистості. Задача може мати кілька рішень, позитивний ефект яких залежить від установок, спрямованості педагога, його знань, здібностей, володіння педагогічною технікою.

Етапи розв'язання педагогічної задачі відповідають психологічній структурі педагогічної дії.

Аналітичний етап полягає в аналізі ситуації, формує у викладача уміння побачити проблему, зрозуміти причини її виникнення. Передбачає характеристику вихованців і вихователів, їхніх стосунків. Завершується цей етап формулюванням педагогічної задачі.

Проектувальний (конструктивний) – етап підбору способів розв'язання педагогічної задачі, розробки «проектів» цього вирішення.

Прогностичний етап передбачає аналіз і критичну оцінку відібраних «проектів» з точки зору їх ефективності. Завершується цей етап визначенням оптимального способу розв'язання педагогічної задачі.

Виконавчий етап пов'язаний з реалізацією задуму, з практичним втіленням «проєкту».

Підсумковий – етап аналізу здійсненого «проєкту», рівня досягнення бажаного результату, визначення переваг і недоліків «проєкту» та способів його втілення.

Серед критеріїв ефективного розв'язання педагогічної задачі науковці називають такі:

громадянська, моральна спрямованість – виявляється в таких діях педагога, що відповідають загальнолюдським цінностям, базуються на суспільно значущих мотивах;

наукова обґрунтованість – мета, способи діяльності педагога базуються на науково обґрунтованих знаннях, рішення викладача розробляються і реалізуються на основі свідомого використання знань з психології, педагогіки, інших наук;

доцільність – дії педагога відповідають меті і завданням, на розв’язання яких вони спрямовані;

оригінальність, новаторство визначають такі методи, засоби розв’язання педагогічних задач, в яких виявляється новий, нешаблонний, яскравий, оригінальний, педагогічно добре інструментований зміст;

якість застосування передбачає вільне використання педагогічних навичок, що забезпечують точність і економність дій педагога, професійну відпрацьованість комплексу дій, їх оперативність, відсутність труднощів у складних ситуаціях навчально-виховної практики;

своєчасність – рішення і дії педагога оперативно співвідносяться з моментами педагогічної ситуації.

Педагогічні ситуації та задачі відповідно до дидактичної мети можна класифікувати так:

- 1) за місцем виникнення (у закладі освіти, родині та інше);
- 2) за сутністю педагогічного процесу (ситуації дидактичні, виховні та освітні);
- 3) за суб’єктами і об’єктами, що взаємодіють у ситуаціях («викладач – учні», «батьки – діти», «особистість у процесі виховання» тощо);
- 4) за закладеними в ситуаціях перспективами (стратегічні, тактичні, оперативні);
- 5) за можливостями постановки різноманітних видів завдань професійно-педагогічного навчання:
 - для накопичення інформації;
 - для розвитку творчого мислення і теоретичних знань;
 - для розвитку педагогічних організаторсько-управлінських якостей у майбутніх учителів.

Задача 1.

Відповідаючи на питання викладача, що стосувалося проблем семінарсько-практичного заняття, студентка раптом роздратовано вимовила, що не хоче повторювати визначення педагогіки з підручників і лекції педагога. Адже в них педагогіка визначається як наука. Студентка ж вважає, що це не так. Ще А. С. Макаренко говорив про провідну роль у ній педагогічної інтуїції і педагогічної майстерності. Та й від особистісних якостей викладача, його досвіду багато що залежить в освітньому процесі.

Запитання і завдання:

1. Визначте тип педагогічної задачі.
2. Назвіть критерії, за якими будь-яка дисципліна виокремлюється як наука.
3. Запропонуйте стратегії розв’язання педагогічної задачі.

Задача 2.

Обговорюючи на семінарському занятті зв'язок науки з практикою, життям, студенти висловили недовіру педагогіці, яка, на їх погляд, є «ідеалісткою», що не помічає реалій навколо себе. Наприклад, обґрунтовує індивідуальний підхід до особистості студента, особистісно орієнтоване навчання, суб'єкт-суб'єкту взаємодію як провідні принципи організації освітнього процесу. А чи діють вони в кожному закладі освіти, на кожному навчальному занятті? Таких та інших прикладів, коли результати педагогічних досліджень не реалізуються на практиці, на жаль, багато, констатували студенти.

Запитання і завдання:

1. Визначте тип педагогічної задачі.
2. Дайте оцінку ситуації.
3. Обґрунтуйте варіанти розв'язання проблеми.

Задача 3.

Восени 2007 р. у Нідерландах студенти університетів виявили активний демонстративний спротив через директивне збільшення до 1400 годин обов'язкових аудиторних занять для бакалаврського рівня. Організатори освіти вважали це одним із шляхів підвищення якості вищої освіти, студенти ж розцінюють ці дії як порушення їхніх академічних прав. Чюю позицію в цьому конфлікті зайняли б Ви? Аргументуйте свою точку зору.

Задача 4.

На практичному занятті з теоретичної граматики студент був пасивним, неохоче виконував завдання, недбало готував і самостійні роботи. Коли викладачка попросила пояснити причину такої поведінки, студент заявив, що не вважає доцільним витрачати зусилля, вивчаючи теорію, яка не знадобиться йому у професійній діяльності.

Запитання і завдання:

1. Визначте тип педагогічної задачі.
2. Проаналізуйте ситуацію. Дайте їй психолого-педагогічну оцінку. Продумайте стратегії виходу з конфліктної ситуації.
3. Запропонуйте варіанти розв'язання задачі. Спрогнозуйте найбільш прийнятні з них.

Задача 5.

Перед початком семінарського заняття група студентів звертається до викладача з проханням пояснити, чому зміст навчальних програм з їхньої дисципліни є різним у різних університетах. На підтвердження студенти пропонують переглянути сайт одного з університетів України, де вони познайомилися з програмою такої ж дисципліни, яка значно відрізнялася і за змістом, і за обсягом.

Запитання і завдання:

1. Визначте тип педагогічної задачі.

2. Дайте оцінку ситуації.
3. Запропонуйте варіанти розв'язання задачі. Спрогнозуйте найбільш прийнятні з них.

Задача 6.

Студенти академічної групи III курсу у відповідь на незадоволення викладачем якістю їхньої підготовки до занять почали обурено скаржитися на відсутність усього необхідного навчального матеріалу в рекомендованому підручнику, на складність викладу матеріалу та незвичну структуру, за якою зміст теми викладається в різних параграфах.

Запитання і завдання:

1. Визначте тип педагогічної задачі.
2. Проаналізуйте ситуацію. Продумайте стратегії виходу з конфліктної ситуації.
3. Сформулюйте основні вимоги до навчальної літератури у вищій школі.
4. Як Ви ставитеся до твердження: «Поганий підручник краще, ніж ніякий»?
5. Спрогнозуйте найбільш прийнятний варіант розв'язання проблеми.

Задача 7.

На початку вивчення другої іноземної мови виникла ситуація, яка викликала невдоволення всієї академічної групи. До групи потрапили студенти, які раніше вивчали цю мову в школі, але мало що пам'ятають, і ті, які досить добре знають мову, і ті, які навіть алфавіту не знають. І ті й інші вважають, що марнують час. Викладачка, навпаки, впевнена, що зможе доцільно використати особливості академічної групи, що об'єктивно склалися.

Запитання і завдання:

1. Визначте тип педагогічної задачі.
2. Чи поділяєте ви оптимізм викладачки?
3. Які, на Ваш погляд, шляхи організації навчального процесу в академічній групі, де студенти демонструють різні рівні мовної підготовки?

Задача 8.

До викладача на семінарське заняття приходять група студентів, які вже втретє погано підготовлені. Лише 5–10 % студентів ознайомлені з теоретичним матеріалом, беруть активну участь в обговоренні та виконують практичні завдання. Причому це одні й ті самі студенти. Інші ж або не відвідують заняття взагалі, або якимось виправдовуються з приводу своєї невідповідності. Навчальний процес гальмується, рівень успішності низький.

Запитання і завдання:

1. Визначте тип педагогічної задачі.
2. Проаналізуйте ситуацію. Визначте різні стратегії виходу з неї.
3. Спрогнозуйте найбільш прийнятний варіант розв'язання проблеми.

Задача 9.

Студент технічного університету стверджує, що він не розуміє німецької мови, вона йому просто «не дається», він переконаний, що нездара, не має здібностей до іноземних мов. Подібні переконання налаштовують його на пасивну позицію в освітньому процесі, байдуже ставлення до будь-яких видів навчальної роботи на практичних заняттях з німецької мови.

Запитання і завдання:

1. Визначте тип педагогічної задачі.
2. Дайте оцінку ситуації.
3. Як би Ви діяли на місці викладача в подібних обставинах?
4. Запропонуйте варіанти розв'язання задачі. Спрогнозуйте їх можливі наслідки.

Задача 10.

Студент, розчарований своїми успіхами в навчанні, не впевнений у своїх здібностях і в тому, що йому коли-небудь вдасться засвоїти матеріал, звертається до викладача зі своїми сумнівами: «Як Ви вважаєте, чи зможу я коли-небудь вчитися на «відмінно» і не бути гіршим від решти студентів групи?». Що має на це відповісти викладач?

1. «Якщо Ви чекаєте чесної відповіді, – сумніваюсь».
2. «Так, звичайно, так, запевняю Вас».
3. «У вас чудові здібності, і я покладаю на Вас неабиякі надії».
4. «Чому Ви сумніваєтесь у собі?»
5. «Давайте поговоримо і з'ясуємо проблеми».
6. «Усе залежить від того, як ми будемо з вами працювати!»

Запитання і завдання:

1. Визначте тип педагогічної задачі.
2. Сформулюйте психологічний аспект її вирішення.
3. Спрогнозуйте найбільш прийнятний варіант розв'язання проблеми.

Задача 11.

Викладачка протягом певного часу помічала, як псується мікроклімат в академічній групі саме під час проведення нею семінарських занять, як чимдалі гірше готуються студенти до занять, як байдужими до виконання завдань стають навіть кращі студенти. Сьогодні вона вирішила з'ясувати, що є причиною такого ставлення студентів до її предмета. Група, здавалося, чекала на подібну розмову. Виявилось, семінарські заняття сприймаються студентами як заформалізовані, одноманітні, нецікаві.

Запитання і завдання:

1. Визначте тип педагогічної задачі.
2. Проаналізуйте педагогічну ситуацію, сформулюйте основні суперечності, що виникли в ній.
3. Охарактеризуйте нетрадиційні форми організації семінарських занять: семінар – педагогічний аналіз, семінар – дискусія; семінар – педагогічний

діалог, педагогічна ситуація; практичне заняття – рольова гра, ділова гра. Запропонуйте власний варіант.

4. Запропонуйте шляхи розв'язання педагогічної задачі.

Задача 12.

Іде заняття з практики англійської мови. Викладачка пояснює новий матеріал. Лексична тема пов'язана з історією міста Києва. Ірина Петрівна розповідає про історичні місця, пам'ятники, собори, музеї, потім роздає тексти з їх описами. Раптом один зі студентів пропонує відмовитися від традиційної форми проведення заняття і піти в місто, обґрунтовуючи свою пропозицію тим, що краще один раз побачити, почути і розповісти про побачене англійською мовою, ніж читати і завчати напам'ять. Ірина Петрівна відмовляється, посилаючись на те, що спершу необхідно отримати дозвіл деканату, та й за одну пару небагато чого можна встигнути. Наступної миті викладачка відчула, як змінилася атмосфера в аудиторії, якими байдужими і «холодними» стали очі її студентів, якими млявими і нецікавими стали їхні відповіді ... Що ж робити?

Запитання і завдання:

1. Визначте тип педагогічної задачі.
2. Проаналізуйте ситуацію. Кваліфікуйте форму організації заняття, яку запропонували студенти. Які методи й прийоми навчання вона передбачає?
3. Спробуйте знайти оптимальний з точки зору можливих результатів варіант розв'язання задачі.

Задача 13.

На практичному занятті з іноземної мови студент відмовляється вчити напам'ять діалог з домашнього завдання, мотивуючи тим, що викладач надто багато уваги приділяє заучуванню напам'ять. На думку студента, це марна витрата часу і зусиль, які краще присвятити творчим видам самостійної роботи.

Запитання і завдання:

1. Визначте тип педагогічної задачі.
2. Чи суперечать одна одній, на Вашу думку, позиції студента і викладача? У чому?
3. Наведіть аргументи на користь запропонованого викладачем завдання.
4. Що має врахувати викладач у своїй подальшій практиці?

Задача 14.

Через тридцять хвилин після початку лекції викладач помічає, що багато студентів втратили уважність, почали перемовлятися, дехто відклав ручку, припинив конспектувати.

Запитання і завдання:

1. Визначте тип педагогічної задачі.
2. Проаналізуйте ситуацію. Пригадайте етапи розвитку лекції, поясніть можливі причини неуважності студентів.

3. Запропонуйте способи активізації уваги студентів на лекції.
4. Які з них найбільш прийнятні саме для Вас як студента і майбутнього викладача.

Задача 15.

Антоніна Петрівна пояснює студентам нову граматичну тему, наводить приклади. Раптом один зі студентів роздратовано зауважує, що раніше його вчили «зовсім не так», що викладачка припустилася помилки.

Запитання і завдання:

1. Визначте тип педагогічної задачі.
2. У чому Ви вбачаєте причини виникнення таких ситуацій?
3. Яке розв'язання проблеми здається Вам найбільш правильним?

Задача 16.

Один зі студентів постійно не виконує письмові домашні завдання. На зауваження викладача реагує з викликом, стверджуючи, що не має і не хоче гаяти на це час. Він і без цього може засвоїти матеріал, знає предмет досить непогано і підтверджує це активною участю на заняттях.

Запитання і завдання:

1. Визначте тип педагогічної задачі.
2. Про що, на Ваш погляд, свідчить подібна позиція студента?
3. Проаналізуйте можливі шляхи педагогічного впливу на студента.

Задача 17.

Після декількох лекцій доцента студенти звернулися до деканату з проханням замінити викладача, мотивуючи свою вимогу тим, що не задоволені рівнем викладання: лекції нецікаві, несучасні за змістом і способом подачі матеріалу, і взагалі тільки переказують відомий підручник.

Запитання і завдання:

1. Визначте тип педагогічної задачі.
2. Якби Ви були деканом факультету, якими принципами Ви б керувалися, розв'язуючи подібну проблему?
3. Обґрунтуйте можливі варіанти розв'язання ситуації.

Задача 18.

Відвідавши дві лекції професора, студенти звернулися до завідувача кафедри з вимогою замінити лектора, обґрунтовуючи своє прохання тим, що матеріал, який подає викладач, надто складний, незрозумілий, темп викладу високий і студенти не встигають докладно конспектувати, до того ж погляди авторів підручника професор не поділяє.

Запитання і завдання:

1. Визначте тип педагогічної задачі.
2. Порівняйте запропоновану ситуацію із ситуацією, викладеною у задачі 16. У чому їх схожість і відмінність?
3. Чи виправдана, на Ваш погляд, нетерпимість, яку виявляють студенти?

4. Якби Ви були завідувачем кафедри, то яке рішення Ви б прийняли в цьому випадку?

Задача 19.

Один зі студентів групи постійно виходить з аудиторії під час пари, щоб відповісти на дзвінок мобільного телефону. Більше того, студент рідко виключає телефон, що викликає обурення як студентів, так і викладача. Випадки такої поведінки студента є непоодинокими. Після заняття викладач залишає студента та делікатно просить його не відповідати на телефонні дзвінки під час пари та виключати мобільний телефон. Студент обіцяє зробити це, але відмовляється виключати телефон на парі, аргументуючи це тим, що можуть надійти дуже важливі дзвінки, а також тим, що й інші студенти інколи виходять на парі.

Шляхи розв'язання проблеми:

- Перед кожним заняттям просити студентів виключати свої мобільні телефони та не розпочинати заняття, поки всі не зроблять цього.
- Звернутися до деканату з проханням вплинути на студента.
- Провести зі студентами виховну бесіду, наголосивши на тому, що викладач поважає студентів, оскільки завжди виключає на заняттях свій мобільний телефон, і попросити у студентів такої самої поваги.
- Заборонити студентам виходити з аудиторії (або заходити до аудиторії) після того, як вони відповіли на телефонний дзвінок.

Запитання і завдання:

1. Визначте тип педагогічної задачі.
2. Оберіть оптимальний варіант з наведених або запропонуйте свій спосіб розв'язання проблеми, обґрунтувавши його.

Задача 20.

Андрій виявляє добрі знання з предмета. Однак під час заняття він неодмінно вступає в дискусію з викладачем, намагаючись довести свою власну точку зору, завжди відмінну від точки зору викладача. Щозаняття він намагається створити конфліктну ситуацію, ставлячи викладачеві провокаційні запитання. Психологічна атмосфера в групі часто напружена, неприємна.

Запитання і завдання:

1. Визначте тип педагогічної задачі.
2. Якими, на Ваш погляд, можуть бути причини і мотиви подібної поведінки Андрія?
3. Як Ви вважаєте, за яких умов у вирішенні цієї ситуації варто використати можливості громадської думки колективу?
4. Спрогнозуйте найбільш прийнятний варіант розв'язання проблеми.

Задача 21.

Молодий викладач пояснює студентам II курсу дуже складну тему з граматики. На наступному занятті стає зрозумілим, що третина групи не зрозуміла викладений матеріал.

Можливі варіанти вирішення проблеми:

- провести додаткове заняття для всієї групи;
- провести додаткове заняття для студентів, які не зрозуміли матеріал;
- звернутися до більш досвідченого викладача з проханням провести додаткову пару для всієї групи;
- звернутися до більш досвідченого викладача з проханням провести додаткову пару для тієї частини студентів, які не зрозуміли матеріал;
- викладач звертається до студентів, які зрозуміли матеріал, з проханням допомогти своїм колегам, причому він контролює цей процес, не надто втручаючись у нього.

Запитання і завдання:

1. Визначте тип педагогічної задачі.
2. Визначте і проаналізуйте можливі причини, що призводять до подібних ситуацій.
3. Оцініть запропоновані варіанти подолання проблеми.
4. Обґрунтуйте Вашу власну стратегію розв'язання педагогічної задачі.

Задача 22.

Курс лекцій з «...» містить велику кількість прізвищ вчених, які безпосередньо були причетні до творення цієї науки. Лектор диктує багато імен, що мають іноземне походження і дуже важко сприймаються на слух. Студенти часто перепитують, а викладач дратується, що саме на це витрачається багато часу.

Запитання і завдання:

1. Визначте тип педагогічної задачі.
2. Дайте оцінку педагогічної ситуації.
3. Як Ви вважаєте, чи доцільно в такій формі подавати матеріал подібного роду?
4. Запропонуйте можливі варіанти презентації такої інформації.

Задача 23.

На практичному занятті з англійської мови на II курсі викладачка зачепила дуже цікаву для студентів тему. Студенти почали висловлюватися щодо теми, перебиваючи один одного та підвищуючи голос, аби їх почули. Поступово за ходом дискусії слідкувати стало дуже важко. Окрім того, студенти робили багато мовленнєвих помилок, які необхідно було виправляти, і для цього потрібно було втрутитися в обговорення. Викладачка спочатку ніяк не реагувала на те, що відбувається, а потім раптом дуже голосно сказала: «Негайно припиніть! Хіба ж так можна! Ми ж з вами знаходимося на занятті в закладі вищої освіти, а не на базарі! Ми всі виховані люди і маємо вміти слухати один одного». Дискусія одразу ж припинилася. Було видно, що

студенти здивовані і обурені діями викладачки, адже вони справді з цікавістю та захопленням були занурені в дискусію і не помітили, що порушують правила поведінки.

А викладачка намагалася знову запросити студентів висловитися відносно заданої теми. Однак було помітно, що атмосфера в академічній групі досить напружена і студенти вже не виявляють інтересу до теми.

Запитання і завдання:

1. Визначте тип педагогічної задачі.
2. Спрогнозуйте вплив ситуації, що склалася, на подальшу роботу цієї академічної групи з викладачем.
3. Запропонуйте варіанти розв'язання проблеми; проаналізувавши їх, оберіть оптимальний.

Задача 24.

На практичних заняттях з іноземної мови на 4-у курсі молода викладачка спочатку активно використовувала різні методи та засоби навчання. Студенти із зацікавленням і задоволенням працювали на заняттях, не пропускаючи їх, виконували усі самостійні домашні роботи. Але тривало це недовго – кілька місяців. А далі практичне заняття почало перетворюватися на традиційне: довга перевірка домашніх завдань і виконання нових вправ з підручника. На прохання студентів повернутися до попереднього варіанта проведення практичних занять викладачка пояснила, що на четвертому курсі варто серйозно готуватися до атестаційного іспиту, не витрачаючи час на так звані «дидактичні ігри».

Запитання і завдання:

1. Визначте тип педагогічної задачі.
2. Спрогнозуйте вплив ситуації, що склалася, на подальшу роботу цієї академічної групи з викладачем.
3. Яке рішення прийняли б Ви, опинившись у подібній ситуації?

Задача 25.

На практичному занятті з «Теорії і практики перекладу» студенти виконували переклад тексту, який самостійно опрацювали вдома. Одна зі студенток не зрозуміла значення слова і запитує викладачку, як краще перекласти це слово. Викладачка впевнено відповідає, але студенти групи не згодні з її тлумаченням і намагаються це аргументувати. Однак викладачка, не дослухавши, перебуває і категорично наполягає на своєму. Розчаровані і незадоволені її поведінкою, студенти пошепки продовжують обговорювати ситуацію, що сталася.

Запитання і завдання:

1. Визначте тип педагогічної задачі.
2. Дайте оцінку педагогічної ситуації. Спрогнозуйте вплив ситуації, що склалася, на подальшу роботу цієї академічної групи з викладачем.

3. Подумайте, за допомогою якого інтерактивного методу можна перетворити ситуацію, що виникла на практичному занятті, у плідну співпрацю усієї групи.

Задача 26.

Після першої лекції з предмета студент роздратовано запитав, чому під час лекції викладач постійно ставив аудиторії запитання, адже для цього потрібні семінари і практичні заняття. Лекції ж, на думку студента, створені виключно для того, щоб можна було написати конспект, запитання ж викладача заважають на цьому зосередитися.

Запитання і завдання:

1. Визначте тип педагогічної задачі.
2. Проаналізуйте педагогічну ситуацію, сформулюйте основні суперечності, що виникли в ній. Про що, на Ваш погляд, свідчить подібна позиція студента?
3. Які поради викладачеві варто надати студентам?

Задача 27.

До Олени Петрівни, викладача однієї з соціально-гуманітарних дисциплін, після першої ж лекції підійшов студент і заявив, що манера викладу матеріалу його цілком задовольняє, однак йому нецікаво, оскільки зміст для нього не новий, він ще зі школи цікавиться дисципліною, яку викладає Олена Петрівна, і вважає, що краще присвятити цей час самотійному читанню важливих книжок. А до іспиту він може підготуватися за програмою дисципліни і відповідно до вимог викладача.

Запитання і завдання:

1. Визначте тип педагогічної задачі.
2. Якими, на Ваш погляд, можуть бути причини і мотиви подібної поведінки студента?
3. Яке рішення прийняли б Ви, опинившись у подібній ситуації?

Задача 28.

Під час контрольної роботи викладач помічає, що студентка списує з підручника (шпаргалки), тоді як інші студенти самотійно виконують завдання.

Можливі варіанти розв'язання задачі:

- Викладач вдає, що нічого не помічає і залишає усе як є.
- Підходить до студентки і спокійно, без слів, аби не заважати іншим, забирає підручник (шпаргалку), жестом дозволяючи продовжити виконання контрольної роботи.
- Викладач звертає увагу всієї групи на спробу студентки використати шпаргалку, забирає і шпаргалку (підручник), і контрольну роботу, не дозволивши завершити її.

• Викладач, спрямувавши погляд на студентку, дає їй зрозуміти, що все бачить і вимагає негайно припинити списування, а надалі обов'язково зробить відповідні висновки, наприклад, знизить оцінку за контрольну роботу або запропонує виконати додаткове завдання підвищеної складності тощо.

Запитання і завдання:

1. Визначте тип педагогічної задачі.
2. Кваліфікуйте запропоновані прийоми педагогічного впливу. Визначте їх переваги і недоліки.
3. Наскільки педагогічно доцільний кожний із запропонованих варіантів? Якими можуть бути наслідки при використанні цих прийомів педагогічного впливу?
4. Якому варіанту розв'язання проблеми Ви надаєте перевагу? Якщо жоден з них Вас не влаштовує, опишіть свій спосіб розв'язання задачі.

Задача 29.

За результатами семінарсько-практичного заняття студент отримав оцінку «задовільно». На його думку, оцінка є необ'єктивною, не відбиває рівень його знань і активності на занятті. Інші студенти підтримали свого товариша, вимагаючи обґрунтувати оголошену оцінку.

Запитання і завдання:

1. Визначте тип педагогічної задачі.
2. Опишіть можливі варіанти розв'язання проблеми.
3. Якою, на Ваш погляд, має бути система «безпроблемного» оцінювання знань, умінь студентів?
4. Чи сприяє, на Вашу думку, кредитно-модульна система навчання об'єктивній оцінці результатів навчання студентів?

Задача 30.

Під час практичних занять з іноземної мови викладач часто застосовує тестовий експрес-контроль результатів навчання студентів. При цьому кожен студент виконує свій варіант тесту. Перевірка відбувається на занятті. Студенти по черзі називають номер обраної ними альтернативної відповіді, а викладач відзначає, чи правильна вона. Один зі студентів, перебуваючи викладача, зауважує, що навряд чи такий спосіб перевірки є доцільним, по-перше, тому що студенти марно гають час, по-друге, тому що помилки все одно не виправляються і не аналізуються.

Запитання і завдання:

1. Визначте тип педагогічної задачі.
2. Чи згодні Ви із зауваженням студента? Свою відповідь аргументуйте, пригадавши функції контролю знань.
3. Запропонуйте варіанти виходу із ситуації, що склалася.
4. Опишіть ефективні, на Ваш погляд, способи перевірки результатів навчання студентів за допомогою тестових контрольних завдань.

Задача 31.

Завершивши вивчення розділу з практичної граматики, студенти написали модульну контрольну роботу. Майже третина групи отримали незадовільні оцінки. Почувши про невтішні результати, вони обурено звернулися до викладача: «На заняттях ми виконуємо одні завдання, а на контрольній роботі пропонуються інші. Ви не пояснювали нам, як виконувати саме такі завдання, тому ми не були готові до їх виконання.»

Запитання і завдання:

1. Визначте тип педагогічної задачі.
2. Проаналізуйте запропоновану ситуацію. Пригадайте, завдання яких рівнів складності варто передбачати в контрольних роботах.
3. Які шляхи подолання проблеми, що склалася, Ви могли б запропонувати?

Задача 32.

На II курсі навчалася студентка, яка постійно створювала конфліктні ситуації. Вона систематично прогулювала заняття та не виконувала домашні завдання, пояснюючи свою поведінку тим, що важко хвора. На заняттях студентка скаржилася то на головний, то на серцевий біль, температуру. При цьому звинувачувала викладачів у жорстокості та відсутності співчуття і вимагала від них позитивних оцінок. Під час іспиту студентка «розіграла виставу» із серцевим нападом, бо не знала відповіді на запитання. Але на викладачку вистава не подіяла, і вона запропонувала підготуватися до іспиту та скласти його пізніше.

Студентка на це заявила: «Наталіє Василівно, у вас взагалі немає совісті. А якщо я тут умру, ви теж мені не повірите? Я подивлюся на вас, коли у вас заболить серце». Вона кинула папери, розвернулася та, грюкнувши дверима, пішла геть.

Запитання і завдання:

1. Визначте тип педагогічної задачі.
2. Проаналізувавши ситуацію, спрогнозуйте оптимальні тактичні та стратегічні способи впливу на студентку.
3. Які прийоми етичного захисту варто передбачити викладачці?

Задача 33.

Викладач провів діагностування рівня знань студентів з теми за допомогою тесту. Один зі студентів через неухважність переплутав букви у питаннях, пропустивши одне з них. Отримавши свій тест з поганою оцінкою, студент зрозумів свою механічну помилку і просить у викладача дозволу перескласти тест, пояснивши, що помилився випадково.

Способи розв'язання проблеми:

- Викладач відповідає, що потрібно бути уважнішим і ставить незадовільну оцінку.

- Викладач погоджується допомогти студентові, але останній повинен перескласти тест усно з поясненнями.
- Викладач ставить студенту погану оцінку, але, опитавши його, виставляє одночасно й гарну.

Запитання і завдання:

1. Визначте тип педагогічної задачі.
2. Дайте оцінку педагогічної ситуації.
3. Сформулюйте психологічний аспект її розв'язання.
4. Проаналізуйте переваги і недоліки кожного із запропонованих варіантів розв'язання проблеми.
5. Опишіть свій спосіб розв'язання задачі.

Задача 34.

При виставленні оцінок на семінарському занятті за презентації самостійно виконаних творчих завдань викладачка вирішила заохотити слабших студентів, виставивши усім найвищі бали. Студенти, які підготували кращі роботи, ґрунтовніші й змістовніші, були обурені такою відвертою необ'єктивністю.

Запитання і завдання:

1. Визначте тип педагогічної задачі.
2. Сформулюйте психологічний аспект її розв'язання. Визначте, наскільки можливе застосування так званої «виховної оцінки» в закладі вищої освіти.
3. Запропонуйте варіанти розв'язання проблеми; проаналізуйте їх, оберіть і обґрунтуйте найоптимальніший з них.

Задача 35.

Куратор академічної групи звернув увагу на неповажне ставлення студентів до Івана Петровича, літнього викладача. На запитання, чим зумовлена подібна поведінка, студенти відповіли, що не поважають Івана Петровича ні як фахівця, ні як особистість, адже його погляди і переконання застаріли і немає сенсу до них прислухатися.

Запитання і завдання:

1. Визначте тип педагогічної задачі.
2. Які особистісні вади виявили студенти?
3. Як варто відреагувати кураторові на відверті висловлювання студентів?
4. Які шляхи подолання бар'єру між викладачем і студентами Ви можете запропонувати?

Задача 36.

Зарубіжний університет-партнер запросив на включене навчання до себе протягом семестру трьох студентів другого, третього і четвертого курсів факультету перекладачів.

За яким принципом провести відбір кандидатів на поїздку серед студентів усього факультету?

- Вчена рада факультету вирішила провести конкурс серед студентів кожного курсу і на навчання відправити його переможців.

- Студентська рада факультету збрала старост академічних груп і, проаналізувавши стан успішності всіх студентів, спираючись на громадську думку, прийняла рішення.

Запитання і завдання:

1. Визначте тип педагогічної задачі.
2. Якби Ви були деканом факультету, то яким принципом Ви б керувалися в такій ситуації? Обґрунтуйте свій вибір.
3. Запропонуйте свій варіант розв'язання такої проблеми.

Задача 37.

Другокурсники познайомилися зі своїм новим куратором. Під час першої зустрічі викладач запропонував кожному вдома подумати про те, що він очікує від свого наставника. Під час наступної зустрічі з'ясувалося, що жоден студент навіть не згадав про пропозицію куратора. Це було неприємною несподіванкою для нього, і куратор вирішив, що він нікого не цікавить.

Запитання і завдання:

1. Визначте тип педагогічної задачі.
2. Про що, на Ваш погляд, може свідчити подібна ситуація?
3. У чому Ви вбачаєте причини пасивності студентів?
4. Запропонуйте оптимальне розв'язання ситуації.

Задача 38.

Куратор академічної групи першого курсу запитала у студентів, чи визначилися вони з ідеєю номеру художньої самодіяльності для свята «Дебют першокурсника». Студенти, перебиваючи один одного, почали з ентузіазмом розповідати про те, яким вони бачать свій виступ. Куратор зрозуміла, що група розділилася на дві конкуруючі частини, кожна з яких обстоює власну точку зору та категорично не погоджується із запропонованою іншими студентами.

Запитання і завдання:

1. Визначте тип педагогічної задачі.
2. Дайте оцінку педагогічної ситуації, врахувавши особливості етапів розвитку колективу. Сформулюйте психолого-педагогічний аспект її розв'язання.
3. Запропонуйте оптимальний шлях розв'язання задачі.

Задача 39.

Останнім часом викладач помітив, що Поліна, студентка першого курсу, все гірше й гірше готується до занять, виглядає пригніченою, стомленою і засмученою. На запитання викладача, що ж трапилося, студентка розповіла,

що сусідки по кімнаті в гуртожитку, де вона мешкає, створюють нестерпні умови для самотійної роботи. «Вони не вчаться самі і мені всіляко заважають, – скаржилася Поліна, – вмикають голосно музику, розмовляють, сміються, влаштовують вечірки. Вони старші, живуть тут разом не перший рік і вважають, що можуть собі все дозволити. Жалітися коменданту гуртожитку мені заборонено з погрозами влаштувати ще гірше життя».

Запитання і завдання:

1. Визначте тип педагогічної задачі.
2. Який бік людських відносин виявився в історії Поліни?
3. Яке розв'язання проблеми запропонували б Ви?

Задача 40.

Студенти масово запізнюються на перші пари або не відвідують їх зовсім. Способи розв'язання проблеми:

- Заборонити студентам заходити в аудиторію після дзвоника.
- Не звертати увагу на тих студентів, що запізнюються, і продовжувати викладання.
- Запропонувати студентам протягом десяти хвилин зібратися в коридорі, а потім усім разом зайти.
- Відправляти студентів, які запізнюються, до декана або його заступників.
- Прискіпливо з'ясовувати причини запізнень студентів і тільки після того дозволяти їм зайняти місця в аудиторії.

Запитання і завдання:

1. Визначте тип педагогічної задачі.
2. Проаналізуйте переваги і недоліки кожного із запропонованих варіантів розв'язання проблеми. Дайте їм оцінку з точки зору ефективності виховного впливу на студентів.
3. Якщо Вас не влаштовують запропоновані варіанти, опишіть свій спосіб розв'язання задачі.

Задача 41.

Викладачі однієї з кафедр обговорювали принизливі ситуації, в які потрапляють щоразу на вході до університету, коли студенти штовхають їх, намагаючись першими увійти в двері, або біля ліфта, де студенти стоять щільною стіною, вдаючи, що не помічають викладачів, і дуже рідко розступаються, аби пропустити їх вперед. Погляди висловлювалися різноманітні:

- Необхідно одразу ж зробити студентам зауваження щодо неприпустимості подібної поведінки.
- Не варто принижувати себе, повертаючи до себе увагу біля дверей ліфта, тим паче, що це може обернутися брутальністю студента.
- Пізно виховувати молоду людину після сімнадцяти років.
- Варто не тільки пояснювати студентам, як саме вони мають себе поводити, а й вимагати від них вибачення за нечемність.

- Необхідно відвести невічливого студента до заступника декана з виховної роботи та змусити його вибачитися.

Запитання і завдання:

1. Визначте тип педагогічної задачі.
2. У чому, на Ваш погляд, причини подібної нечемності студентів?
3. Проаналізуйте всі варіанти відповідей з точки зору їх педагогічного впливу на студентів. Яку позицію викладача демонструє кожна з відповідей?
4. Якій відповіді Ви надаєте перевагу?
5. Якщо жодна з них Вас не влаштовує, опишіть свій спосіб розв'язання задачі.

Задача 42.

Після закінчення модульної контрольної роботи викладач змушений на кілька хвилин залишити аудиторію через невідкладну справу. Зошити з роботами студентів лежать на столі викладача в аудиторії. Скориставшись ситуацією, деякі студенти, взявши зі столу роботи, почали виправляти помилки та дописувати завдання. У цей час повертається викладач ...

Запитання і завдання:

1. Визначте тип педагогічної задачі.
2. Проаналізуйте ситуацію, що склалася, назвіть її причини.
3. Яке рішення, опинившись у подібній ситуації, прийняли б Ви?

Задача 43.

Перед першим семінарським заняттям з типології англійської та української мов викладач пояснив свої вимоги щодо підготовки до них. Він зазначив, що підставою для отримання іспиту-«автомата» є активна праця на кожному занятті, розгорнута відповідь принаймні на три питання з курсу з використанням додаткових джерел і систематичні доповнення до відповідей інших студентів.

На першому ж занятті один зі студентів показав глибокі знання з питань, винесених на семінар, був готовий до обговорення проблем курсу в дискусійному режимі. Семінар виявився, на думку викладача, продуктивним і цікавим. Та вже на другому занятті той самий студент підняв руку, щоб відповісти, але інші студенти почали заважати йому, обурено говорили, що він уже відповідав. З цього часу на заняттях панувала ворожа атмосфера нездорової конкуренції. Студент відмовлявся відповідати, навіть коли його викликали.

Запитання і завдання:

1. Визначте тип педагогічної задачі.
2. Хто, на вашу думку, винен у ситуації, що склалася?
3. Що могло стати причиною подібної боротьби між студентами? Як можна попередити схожі конфліктні ситуації?
4. Опишіть свій спосіб розв'язання проблеми. Що має врахувати викладач надалі?

Задача 44.

Викладач заходить до аудиторії і вітається зі студентами. Вони у відповідь підводяться. Тільки один студент, іронічно посміхаючись, залишається сидіти. Викладач запитує: «А ви, юначе, не бажаєте привітатися зі мною?» Студент, не змінюючи пози, цідить крізь зуби: «Здрасьте!». Як має відреагувати викладач на таку невихованість?

Запитання і завдання:

1. Визначте тип педагогічної задачі.
2. Проаналізувавши ситуацію, спрогнозуйте оптимальні тактичні та стратегічні способи впливу на студента.

Задача 45.

Після закінчення заняття в присутності молодого викладача, який складає свої папери в папку, студенти починають жваво обговорювати іншого викладача, виказуючи при цьому неповажне ставлення до нього.

Запитання і завдання:

1. Визначте тип педагогічної задачі.
2. Проаналізувавши ситуацію, подумайте, що саме варто враховувати будь-якому викладачеві в подібних ситуаціях.
3. Яке розв'язання проблеми Ви вважаєте найдоцільнішим?

Задача 46.

В університеті щорічно проводяться збори за участю батьків першокурсників. Їх збирають у великій аудиторії, де слово надається всім викладачам, які хочуть висловити свою думку щодо досягнень першокурсників та проблем, які виникають у процесі навчання. Після загальних зборів куратори академічних груп разом з батьками своїх студентів ідуть в окрему аудиторію, де мають можливість поговорити про кожного студента окремо.

Батьки студентів – люди, різні за віком, інтересами, матеріальним і соціальним становищем, які бачать один одного вперше. Слово бере куратор групи Ірина Іванівна, досвідчений викладач:

– Шановні батьки! Дякую, що прийшли на збори. Щоб не гаяти часу, перейдемо до суті справи: хочу розповісти, як вчаться ваші діти, які мають здобутки, хто недопрацьовує. Першою за списком у нас Олена А.

І звертаючись до її матері:

– У вас така хороша дівчинка, просто золото! До занять завжди готова, усі завдання виконує охайно. Хоч одна нормальна дитина є в групі! Далі за списком – Максим Б. Батьки присутні?

– Так.

– От і добре. Дуже хотіла з вами поговорити про вашого сина. Він – цілковита протилежність Олені. Що б не спитала, – він не готовий, іноді запізнюється на заняття.

Звертаючись до всіх батьків:

– Я вже із цим Максимом замучилася. І де такі діти беруться?! Навіщо взагалі віддавати його до університету? Ішов би в якесь ПТУ та й не морочив голови ні собі, ні мені.

Мати Максима, невисока, скромно одягнена жінка, мовчки сидить, опустивши голову й думає про те, що вперше чує про свого сина таку негативну характеристику, що в чужому місті, далеко від родини розгубився хлопець, що не вмiє як слід розпорядитися вільним часом. Але як це пояснити та ще й у присутності чужих людей? До того ж викладач університету – авторитет, що тут відповіси...

Подібним чином були «охарактеризовані» і решта студентів групи.

Запитання і завдання:

1. Проаналізуйте педагогічну ситуацію з точки зору дотримання куратором групи принципів виховання.
2. Яких якостей бракує викладачеві як куратору групи?
3. Які поради Ви б висловили куратору групи?

Задача 47.

Через місяць після початку занять молодий куратор повідомляє студентам своєї академічної групи, що за планом виховної роботи, який він склав, має відбутися похід до музею. Тому він призначає студентам зустріч у неділю, о 10 годині ранку. На велике здивування куратора в неділю на призначеному місці на нього чекали лише троє студентів ...

Запитання і завдання:

1. Визначте тип педагогічної задачі.
2. Проаналізувавши ситуацію, назвіть помилки, яких припустився куратор.
3. Про який рівень розвитку колективу групи свідчить описана ситуація?
4. Що б Ви порадили молодому куратору?

Задача 48.

Куратор академічної групи II курсу факультету перекладачів запропонувала студентам відвідати Києво-Печерську Лавру, проте бажаного відгуку її ініціатива у студентів не знайшла.

Як, на Вашу думку, можна зацікавити студентів у такій екскурсії, навіть якщо у Києво-Печерській Лаврі вони вже були?

Запитання і завдання:

1. Визначте тип педагогічної задачі.
2. Проаналізуйте педагогічну ситуацію. Про що, на Ваш погляд, вона може свідчити?
3. Запропонуйте оптимальний шлях розв'язання задачі, продумайте при цьому використання у підготовці і проведенні цього заходу елементів професійної перекладацької діяльності.

Задача 49.

Йде пара. Студенти пишуть семестрову контрольну з історії, низько схилившись над своїми зошитами. Раптом викладачка відчула, що на неї хтось пильно дивиться. Вона окинула оком аудиторію і зустрілася поглядом з Андрієм, який ніби сканував її своїми очима. Ніна Петрівна зникла, і вже не могла сконцентруватися на роботі. Наступного разу повторилося те саме:

юнак не зводив з викладачки пильного і, як вже здогадалася Ніна Петрівна, закоханого погляду. До занять з історії Андрій завжди готувався старанно і ґрунтовно, завжди підносив руку, бажаючи відповісти. А одного дня затримався після пар і подарував Ніні Петрівні пакуночок із дорогими парфумами. Викладачка вирішила поговорити про це з куратором групи.

«Ніно Петрівно, мене та інших викладачів дивує те, що Андрій має високу успішність тільки з історії. З інших предметів – двійки, неатестації, безліч пропусків, крім того неввічливий і грубий з викладачами та однокурсниками. Андрій – дуже здібний, але йому загрожує відрахування з університету. А що робити з парфумами, вирішуйте самі» – занепокоєно відповіла куратор.

Способи розв'язання проблеми:

- Ніні Петрівні слід самій віч-на-віч поговорити з Андрієм.
- Передати справу до рук деканату чи батьків.
- Викладачці необхідно взагалі припинити викладання в цій групі.

Запитання і завдання:

1. Визначте тип педагогічної задачі.
2. Проаналізуйте запропоновані варіанти розв'язання проблеми.

Наскільки педагогічно доцільний кожний з них?

3. Якщо жоден з наданих варіантів розв'язання задачі Вас не задовольняє, опишіть свій спосіб її розв'язання. Спрогнозуйте можливі наслідки його застосування.

Задача 50.

Наталя Андріївна поспішає на практичне заняття з іспанської мови до студентів вечірнього відділення. Прочинивши двері, бачить що студенти сидять у повній темряві. Виявляється, з технічних причин світла немає в жодній аудиторії поверху. Студенти відмовляються проводити заняття в таких умовах і вимагають, щоб Наталя Андріївна дозволила їм піти.

Запитання і завдання:

1. Визначте тип педагогічної задачі.
2. Чи праві студенти? Як Ви вважаєте, чим вони керуються?
3. Якби Ви були викладачем, то яке б рішення Ви прийняли в подібному випадку?

Задача 51.

Молода викладачка не вважала за потрібне приділяти своєму зовнішньому вигляду, зацісці особливої уваги. Одного разу, як тільки вона почала заняття, студенти заспокоїлися і настала тиша, раптом в аудиторії хтось голосно засміявся. Коли викладачка, не встигнувши нічого вимовити, здивовано і запитально подивилася на студента, який сміявся, той, дивлячись їй просто в очі, заявив: «Мені завжди смішно дивитися на вас, і хочеться сміятися, коли ви починаєте заняття».

Можливі варіанти словесної реакції:

- «От тобі й маєш!»

- «І що саме тебе веселить?»
- «Смійся на здоров'я!»
- «Ти що, дурний?!»
- «Люблю веселих людей»
- «Я рада, що створюю для тебе веселий настрій».

Запитання і завдання:

1. Визначте тип педагогічної задачі.
2. Кваліфікуйте запропоновані варіанти словесної реакції. Визначте їх переваги і недоліки.
3. Наскільки педагогічно доцільним є кожний із запропонованих варіантів? Які їх наслідки можна спрогнозувати?
4. Якому варіанту розв'язання проблеми Ви надаєте перевагу? Якщо жоден з них Вас не влаштовує, опишіть свій спосіб розв'язання задачі.
5. Що має врахувати викладачка надалі?

Задача 52.

Викладач дає студентові завдання, а той не хоче його виконувати, при цьому заявляє: «Я не буду цього робити, оскільки не згоден із завданням». Якою має бути реакція викладача?

- «Не хочеш – змусимо!»
- «Навіщо ж ти прийшов до університету? «
- «Тим гірше для тебе, залишайся неуком».
- «Ти розумієш, чим це може для тебе обернутися?»
- «Ти не міг би пояснити, чому?»
- «Давайте сядемо і поговоримо – можливо, я не правий».

Запитання і завдання:

1. Визначте тип педагогічної задачі.
2. Проаналізуйте, у чому можуть полягати причини такої поведінки студента?
3. Визначте, яку позицію викладача демонструє кожна з відповідей?
4. Якій відповіді Ви надаєте перевагу? Обґрунтуйте.
5. Якщо кожна з них не є оптимальною, з Вашої точки зору, запропонуйте свій спосіб розв'язання педагогічної задачі.

Задача 53.

Молода викладачка проводить семінарське заняття. Вона добре володіє матеріалом дисципліни, відчуває себе досить впевнено. Але раптом студент ставить запитання, відповіді на яке вона не знає.

Запитання і завдання:

1. Визначте тип педагогічної задачі.
2. Опишіть відомі Вам способи поведінки викладача, який не знає напевне відповіді на запитання студента.
3. Якби Ви були викладачем, то яким варіантом відповіді студенту Ви б скористалися?

Задача 54.

Студентка, побачивши викладачку, яка зайшла до аудиторії, каже їй: «У Вас вигляд дуже стомленої людини». Як на це має відреагувати викладачка?

- «Я думаю, що з Вашого боку не зовсім гречно говорити мені подібне».
- «Не хвилюйтеся за мене, краще на себе подивіться!»
- «Я сьогодні погано спала, а роботи багато».
- «Не хвилюйтеся, це не завадить нашому заняттю».
- «Ви дуже уважні, дякую за турботу!»

Запитання і завдання:

1. Визначте тип педагогічної задачі.
2. Проаналізуйте переваги і недоліки кожного із запропонованих варіантів розв'язання проблеми. Дайте їм оцінку з точки зору ефективності виховного впливу на студентів.
3. Якщо необхідно, запропонуйте власний спосіб розв'язання проблеми.

Задача 55.

На семінарсько-практичному занятті з педагогіки між студентами виникла суперечка: окремі з них сумнівалися в тому, що професію викладача можна вважати творчою, адже він весь час викладає одні й ті самі навчальні дисципліни, а іноді лише одну.

Запитання і завдання:

1. Визначте тип педагогічної задачі.
2. Проаналізуйте ситуацію. Визначте сутність педагогічної творчості.
3. Сформулюйте власне бачення сутності педагогічної діяльності.

Задача 56.

Під час диспуту на тему: «Педагогом народжуються чи стають ...» студенти першого курсу – майбутні педагоги – висловлювали різні думки:

- Педагогом не можна стати! Ним потрібно народитися! Про це й Л. М. Толстой говорив.
- Дурниці! Це фаталізм якийсь! А. С. Макаренко вважав, що можна і треба навчати педагогічній майстерності кожного, хто навчається на педагогічній спеціальності.
- З педагогічним талантом необхідно народитися, і тут жоден університет не допоможе!
- А я думаю, що педагогом можна стати. А в університеті часто вдається прищепити любов до вчительської професії.

Запитання і завдання:

1. Визначте тип педагогічної задачі.
2. Проаналізуйте ситуацію. Наведіть власні аргументи, використавши знання шляхів становлення вчителя.

Задача 57.

Студент четвертого курсу Володимир вкотре не з'явився на заняття, яке проводив Віктор Іванович. Володимир відвідує усі пари, крім тих, які веде цей викладач. Зустрівшись з Віктором Івановичем у фойє університету, на запитання викладача, у чому причина подібного ставлення студента до предмета, який він викладає, Володимир дуже спокійно відповів, що справа зовсім не в предметі (він йому як раз подобається і надзвичайно потрібний), а в ставленні викладача до Володимира, упередженому і необ'єктивному.

Запитання і завдання:

1. Визначте тип педагогічної задачі.
2. Проаналізуйте ситуацію. Визначте різні стратегії виходу з конфліктної ситуації.
3. Спрогнозуйте найбільш прийнятний варіант розв'язання проблеми.

Задача 58.

Студенти, не задоволені рівнем викладання і ставленням до них одного зі своїх викладачів, немолодої вже людини, звернулися за порадою до Світлани Павлівни, яка теж викладає в їхній групі і користується неабияким авторитетом і повагою студентів.

Запитання і завдання:

1. Визначте тип педагогічної задачі.
2. Як, на Ваш погляд, має діяти Світлана Павлівна?

📖 ЛІТЕРАТУРА

1. **Акімова О. В.** Педагогічні задачі як засіб формування творчого мислення майбутнього вчителя // Фізико-математична освіта: наук. журнал. 2017. № 4 (14). С. 8–12.
2. **Бугрій О.** Активізація навчального процесу в зарубіжній вищій школі // Вища школа. 2008. № 5. С. 70–78.
3. **Дубасенюк О. А., Вознюк О. В.** Професійно-педагогічні задачі: типологія та технологія розв'язання. Житомир: Вид-во ЖДУ імені Франка, 2010. 272 с.
4. **Кан-Калик В. А.** Учителю про педагогічне спілкування // Педагогічна майстерність: Хрестоматія: навч. посіб. / Упоряд.: І. А. Зязюн, Н. Г. Базилевич, Т. П. Дмитренко та ін.; За ред. І. А. Зязюна. Вища школа, 2006. С. 175–181.
5. **Кузьмінський А. І., Вовк Л. П., Омеляненко В. Л.** Педагогіка: завдання; ситуації: Практикум. Київ : Знання – Прес, 2003. 429 с.
6. **Леонтьєв А. Н.** Деятельность. Сознание. Личность. Київ : Знание, 1975.
7. **Мільто Л. О.** Теорія і технологія розв'язання педагогічних задач: навч. посібник. Кіровоград : Імекс, 2013. 156 с.
8. **Осадченко І.** Розв'язання педагогічних ситуацій – і наука, і мистецтво // Учитель початкової школи. 2017. № 7. С. 16–21.

9. **Педагогічна творчість:** методологія, теорія, технології / В. П. Андрущенко, С. О. Сисоєва, Н. В. Гузій та ін. Київ : НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2005. 83 с.
10. **Сметанський М.** Деякі аспекти поліпшення якості педагогічної освіти майбутніх учителів // Вища освіта України. 2008. № 1. С. 103–109.
11. **Щербань П. М.** Навчально-педагогічні ігри у вищих навчальних закладах: Навч. посібник. Київ : Вища школа, 2004.